

**STANDARD FORSIDE
TIL
EKSAMENSOPGAVER**

Fortrolig

Ikke fortrolig

Prøvens form (sæt kryds)	Projekt	Synopsis	Portfolio	Speciale X	Skriftlig opgave
-----------------------------	---------	----------	-----------	---------------	------------------

Uddannelsens navn	Anvendt Filosofi	
Semester	10. semester	
Prøvens navn/modul (i studieordningen)	Speciale	
Gruppenummer	Studienummer	Underskrift
Navn Lea Amby Ottosen	20114592	
Navn		
Navn		
Navn		
Navn		
Navn		
Afleveringsdato	03.09.18	
Projektstitel/Synopsis titel/Speciale-titel/ opgave nummer	Demokrati – magten til de mange?	
I henhold til studieordningen må opgaven i alt maks. fylde antal tegn	192.000	
Den afleverede opgave fylder (antal tegn med mellemrum i den afleverede opgave) (indholdsfortegnelse, litteraturliste og bilag medregnes ikke)	131.206	
Vejleder (projekt/synopsis/speciale)	Martin Ejsing Christensen	

Jeg/vi bekræfter hermed, at dette er mit/vores originale arbejde, og at jeg/vi alene er ansvarlige for indholdet. Alle anvendte referencer er tydeligt anført. Jeg/vi er informeret om, at plagiering ikke er lovligt og medfører sanktioner. Regler om disciplinære foranstaltninger over for studerende ved Aalborg Universitet (plagiatregler): <http://www.plagiat.aau.dk/regler/>

DEMOKRATI

- magten til de mange?

Abstract

Today, our democracy is facing great challenges, as the society is developing into a more and more complex unit. This complexity can be difficult to navigate - in regards to both ourselves as individuals, but also for the democracy as a whole. In order to properly address the political and societal problems that comes with this development, drastic and important political decisions must be made.

When something becomes more complex and challenging, it can be beneficial to join forces in a community to bring more knowledge and experience to the table, to gain a new and more nuanced understanding of the complex, which in the end could benefit the development of the democracy. Democracy emerges in the community, and the community emerges in the interaction and communication between people.

Our society is facing a democratic problem. The willingness of the public to engage in the community is at an all-time low. The political apathy is ever increasing, while the voters' faith and trust in the elected politicians continuously decreases. The democratic challenges with political apathy are not limited to Denmark, as citizens of EU and USA are also changing their ways, and populist political parties are gaining strength in the political landscapes. The voters are feeling neither heard nor seen by their elected politicians, which can have drastic consequences, exemplified by the British exit from the European Union.

Political apathy is not a new phenomenon. In 1927, American philosopher, John Dewey, points out political apathy as a challenge to the democracy. Dewey is critical of the contemporary democracy, and shares his thoughts on the ideal democratic state, but has no distinct solution to reduce the political alienation among the people.

One such solution could be to use co-creation as a method for including the citizens in the democratic processes. As an example, it is evident that the governance of the public sector is moving from New Public Management towards New Public Government, where the citizens are much more involved in political decision-making.

Several Danish municipalities are already experimenting with co-creation, and this paper will present a number of examples of how the municipalities are using co-creation and citizen participation to create new and sustainable solutions in the society.

With co-creation, the citizens get an actual opportunity to affect the political direction. With a starting point in Dewey's democratic thoughts and theories, this paper will investigate

whether participatory processes such as co-creation can be a concrete solution to the political apathy.

Indholdsfortegnelse

Indledning	6
Problemformulering	8
Fremgangsmåde	8
Demokratiets mange definitioner	11
Demokrati som statsform	11
Demokrati som livsform	13
Demokrati som ideologi	13
Tre forskellige former for demokratisk styring	14
Repræsentativt demokrati	14
Forholdet mellem repræsentanterne og de repræsenterede	15
Er det repræsentative demokrati demokratisk?	16
Deliberativt demokrati	18
Direkte demokrati	19
Introduktion til John Dewey	21
Deweys forhold til videnskaben	21
Deweys historiske kontekst	24
Dewey og demokratiet	25
Offentligheden og dens problemer	28
Offentlighedens formørkelse	28
Handlinger og konsekvenser	29
Kommunikation som mulig løsning på offentlighedens problem	31
Demokratiet som ide og ideal	33
Interaktion	34
Great Communities og Great Societies	35
Offentlighedens interesse	36
Tre styringsparadigmer i den offentlige sektor	38
Old Public Administration	39
New Public Management	41
New Public Governance	43
Samskabelse	46
Top-down eller bottom-up processer	47
Cases	47
Samskabelse i Hedensted Kommune	48
Medborgerne på Nørrebro	49
Folkerådet	50
Aktivt medborgerskab	51
Borgerforslag	52

Diskussion	55
Teknologiens indflydelse på politik	55
Klimadebatten	56
Når det politiske system kommer i ubalance	57
Betydningen af borgernes aktive deltagelse i demokratiet	58
Problemet med populismen	58
Problemer med samskabelse	59
Gentænkning af demokratiet	60
Et alternativ demokrati	61
Konklusion	63
Litteraturliste	65

Indledning

Demokratiet står over for store udfordringer i disse år. Der er ikke blot tale om store og vanskelige politiske beslutninger, der skal træffes, men også om vælgernes svindende tiltro til de folkevalgte politikere. Politikerlede er et fænomen, der ofte bliver refereret til i denne sammenhæng, der alt i alt betyder, at politikerne har mistet eller mister vælgernes tillid til, at de kan magte og forvalte det demokratiske ansvar, de har påtaget sig (Lundsfryd 2017:11).

Christiansborg beskyldes for at være et lukket fællesskab. De demokratiske metoder virker til at være uforanderlige og ensidige uden noget blik på den bevægelse, der foregår ude på den anden side af de lukkede døre, synes at være en af de mange beskyldninger rettet mod danske politikere. Politikerne på Christiansborg har i stedet fokus rettet mod et politisk internt forum med partipolitiske dagsordener og et magtspil styret af taktisk kommunikation. Den måde, vi bedriver demokrati på herhjemme, kan for flere og flere vælgere synes for mekanisk og indædt, for professionaliseret og udspekuleret. Magtspillet mellem politikerne kan for eksempel virke som et stort tidsspild, hvor meningsløs dialog og mudderkastning fylder meget i den offentlige debat. Det efterlader borgeren med spørgsmålet om, hvorvidt politikerne bruger deres tid fornuftigt i forhold til at udvikle samfundet i en positiv retning. Politikerlede kan derfor opfattes som den mistillid, der opstår mellem borger og politiker, og som yderligere er med til at bringe en uharmonisk og ødelæggende atmosfære ind i vores repræsentative demokrati (Ibid.: 38-39).

I bogen "Det underdanige og det magtfulde" (2017) beskriver tidligere studiepraktikant og studentermedhjælper i Folketinget, Susan Simonsen, hvordan hun fik til opgave at undergrave regeringens politik ved at stille kritiske spørgsmål udelukkende med det formål at hive ministrene i samråd. En påstand der må siges at puste til ilden, når vi taler om tilliden til måden, hvorpå vores folkevalgte politikere udnytter den magt, der er dem givet. "Til alle politikere og politiske medarbejdere! [...] I ved, hvor meget det er tom snak og vælgerjagt, hvor lidt det er for Danmarks bedste. Helt ned til det enkelte lovforslag, som I gennemfører, kun fordi det giver stemmer og skaber rører i pressen. En smykkelov, en hundesag - I er ligeglade! I vil bare have magten!" (Simonsen 2017:106). Simonsens beretninger henviser til en politisk kultur, hvor dialog og samarbejde undergraves til fordel for interne magtkampe og unyttige skænderier, og hun beskriver kulturen på Christiansborg

som en trussel mod demokratiet (Ibid.:106). Hendes udsagn underbygger også den utilfredshed omkring det, der foregår inde bag de lukkede døre på Christiansborg.

I en undersøgelse lavet af DR i samarbejde med Epinion er et repræsentativt udsnit af den danske befolkning blevet spurgt ind til deres holdning til politikerlede. Her svarer 51 procent, at de inden for det seneste år har oplevet politikerlede. *Løftebrud, den dårlige tone i den politiske debat og politikernes alt for høje fokus på egne interesser*, er ifølge undersøgelsen de tre største årsager til politikerlede (Danmarks Radio 2016). Undersøgelsen påpeger nogle af de samme problemer som Simonsen også er inde på: manglende kommunikation og vilje til at samarbejde tværpolitisk.

Der må i vores repræsentative demokrati være en forventning om, at de politikere, der vælges som folkets repræsentanter, også arbejder for fremgang og forbedring til offentlighedens fordel. Mistilliden til politikerne opstår, når borgerne ikke føler sig mødt. Når borgerne føler sig fremmedgjorte ved udelukkelse i demokratiets virke, undermineres også det demokratiske system. Det gælder for de fleste borgere, at de gerne vil føle et medejerskab i samfundsudviklingen, da vi lever i et land, hvor enhver borger aktivt bør kunne bidrage med holdninger og synspunkter om, hvordan samfundet kan og skal udvikle sig.

De demokratiske udfordringer rækker også ud over Danmarks grænser. Borgerne i både EU og USA går nye veje og populistiske partier vinder frem i det magtpolitiske billede. Styringen væk fra de store og traditionsrige partier kan tolkes som en slags protest fra folket grundet utilfredshed over, hvordan de etablerede partier og politikere styrer landet. Vælgerne føler sig hverken hørt eller set af deres valgte politikere, hvilket altså kan have konsekvenser som eksempelvis, at Storbritannien melder sig ud af Europæiske Union (EU). Frustrationsstemmer vil nogle nok mene, men ikke desto mindre et virkelighedsbillede af, hvad der rører sig på særligt den europæiske scene i øjeblikket. Brexit har vækket en frygt hos det europæiske fællesskab, der står tilbage og minder os om, at demokratiet er en kraftfuld maskine, der bør håndteres med forståelse og omhu (Bächler, Hopmann & de Vreese 2016).

Politikerlede er ikke noget nyt fænomen. Allerede i 1927 påpeger den amerikanske filosof John Dewey politisk apati som en udfordring for demokratiet. Dewey bidrager med et kritisk blik på demokratiet i hans samtid, hvor han analyserer offentlighedens problemer. Dewey giver hans bud på den ideelle demokratiske stat, men kommer ikke med nogen konkret praktisk løsning, der kan afhjælpe politikerleden.

Kan demokratiet tænkes anderledes? Skal de demokratiske processer udelukkende gennemføres af folkevalgte politikere? Kan vi med fordel invitere borgere og andre interessenter med ind i den politiske beslutningsproces og hjælpe med at udtænke løsninger, der mere specifikt er tilpasset de berørte borgeres behov og ønsker?

Der opereres i flere af landets kommuner med et paradigmeskifte, hvor samskabelse og borgerinddragelse er nye værktøjer til at finde bæredygtige løsninger. Med samskabelse får borgerne en reel mulighed for at få indflydelse på, hvordan deres lokalsamfund skal formes og udvikles. Kommunernes Landsforening påpeger, hvordan samskabelse kan være med til at generere ideer og løsninger, som ikke var blevet til uden borgernes input af erfaring og viden (Kommunernes Landsforening 2015).

Ideen om at åbne op for demokratiets muligheder og komme ud over forståelsen af demokratiet udelukkende som en regeringsform er en tanke, der lægger sig tæt op ad Deweys idé om demokratiet. Dewey ser demokrati som en livsform, hvor mennesket opfattes som sociale væsener, der lever i et fællesskab i kraft af de ting, de har til fælles. Kommunikationen mellem individ og samfund er afgørende for at opnå fællesskabet. Uden en fælles kommunikativ forståelse af det sociale liv, kan mennesket ikke leve sammen i en demokratisk livsform og værdsætte det gode i konsekvenserne af sociale interaktioner (Brinkmann 2006:100-101).

Problemformulering

Hvorvidt er politikerlede et demokratisk problem, og kan samskabelse være med til at afhjælpe politikerlede i vores demokrati?

Fremgangsmåde

Nærværende speciale vil forsøge at komme med et konkret løsningsforslag til den voksende politikerlede i det danske samfund og stiller først og fremmest spørgsmålet, hvorvidt vores demokrati kan løftes ved at inddrage borgerne i den politiske hverdag ud fra ideen om samskabelse og aktivt medborgerskab som en metode.

I det første afsnit beskriver jeg nogle forskellige demokratiteorier, herunder det repræsentative demokrati, hvor repræsentanter på vegne af borgerne skal træffe politiske beslutninger med henblik på at forbedre og udvikle samfundet i en bedre retning. Det repræsentative demokrati er den styreform som er anvendt i det danske samfund. Det må ud fra et politisk filosofisk ståsted anses som et problem, hvis politikerne ikke lytter til borgerne, da de som repræsentanter har til opgave at varetage borgernes interesser.

Der findes flere forskellige former for demokratiteorier og udover det repræsentative demokrati har jeg også valgt at beskrive det deliberative demokrati, samt ganske kort det direkte demokrati. Disse demokratiteorier kommer med nogle forskellige bud på hvordan et samfund kan organiseres i demokratisk forstand.

Ud fra ideen om politikerlede og demokratiske problemer har jeg valgt at sætte fokus på den amerikanske filosof og samfundskritiker John Dewey. Jeg tager udgangspunkt i hans værk "Offentlighedens og dens problemer", hvor han først kritiserer offentligheden for at være formørket og derefter kommer med en analyse på hvorfor demokratiet på hans samtid er under pres. Denne formørkelse drager paralleller til nutidens problemstilling om politikerlede og Dewey er derfor en interessant teoretiker at anvende i forhold til min problemformulering. For Dewey handler det ikke udelukkende om at kritisere og dekonstruere det amerikanske demokratiet, men han kommer også med nogle bud på hvorledes den offentlighed bør interagere og organisere sig til at opnå mere balance i offentligheden. Ud fra en gennemgang af "Offentlighedens og dens problemer" beskriver jeg Deweys begreber, der underbygger hans tanker om den ideelle demokratiform. Deweys har mange fine ideer og tanker til den ideelle demokratiske stat, men formår ikke at nå frem til nogle konkrete forslag, hvor han i praktisk forstand forholder sig til hvordan disse ideer skal føres ud i virkeligheden.

Efterfølgende vil behandle begrebet samskabelse, ideen om samskabelse passer ind i Deweys demokratiforståelse. Den offentlige sektor er underlagt nogle styringsparadigmer, Samskabelse er en metode der muliggør at borgere og politikere kan mødes for at diskutere en given problemstilling og dele deres viden til at fremme forståelsen for problemet eller processen. I samskabelse opfattes borgeren som en vigtig medspiller i den demokratiske proces, fordi de med deres levede erfaringer kan bidrage med relevant viden der rækker langt ud over input fra eksperter og fagfolk.

I bogen "New Public Governance på dansk" af Jacob Torfing & Peter Triantafillou (red.) beskrives det hvordan den offentlige sektors styringsparadigmer gennem tiden har

gennemgået en væsentlig forandring. Jeg gennemgår her de tre styringsparadigmer *Old Public Administration*, *New Public Management* og *New Public Governance* for at give et indblik i denne udvikling. Styringsparadigmerne er gået fra hierarkisk styring (OPA), til styring med brug af styrings- og ledelsesteknologier fra den private sektor (NPM) og frem til i dag hvor fokus højere grad ligger på at inddrage borgeren (NPG). De tre styringsparadigmer skal give et indblik i politikerens og borgerens rolle i den offentlige sektor, samt en indikation på hvornår politikerlede opstår.

Der findes mange eksempler på samskabelse og jeg vil i min opgave præsentere nogle forskellige cases, for at give et indblik i hvordan samskabelse fungerer i praksis. Til sidst vil jeg ud fra min problemformulering diskutere politikerlede som et demokratisk problem, samt hvorledes samskabelse kan være løsning til at aflede problemet.

Demokratiets mange definitioner

Démokratos betyder folke-styre på græsk og henviser til en politisk styreform, der tilgodeser flertallet (Hansen 2010a:16). Når man spørger til, hvad vi skal og kan forstå ved et demokrati, peger filologen Mogens Herman Hansen på flere ting i sin bog om emnet "Demokrati som styreform og som ideologi" (2010a). Her ligger distinktionen allerede i bogens titel - demokrati som *styreform* og som *ideologi*. Han skelner dermed mellem demokratisk regeringsform og en demokratisk adfærdsform. At han skelner mellem disse to former, betyder endvidere ikke, at de ikke eksisterer på samme tid. De hænger uløseligt sammen, mener Hansen o.a. "Hvis demokratiet skal lykkes som statsform, må det dyrkes som livsform. Demokrati kan kun trives i et folk af demokrater, og er man demokrat af type, vil man have en tilbøjelighed til at handle demokratisk i alle livets forhold og ikke kun i den politiske sfære." (ibid.: 23). Det, der binder det statslige sammen med det ideologiske er "[...] troen på, at de demokratiske idealer fremmes af de demokratiske politiske institutioner mere end nogen anden statsform." (ibid.: 39).

At definere hvad et demokrati er viser sig at være en vanskelig opgave. Hansen er af den overbevisning, at én definition ikke er tilstrækkelig, og derfor har han valgt at diskutere seks forskellige definitioner under overskriften "Hvad er demokrati?". Han skelner mellem fire forskellige definitioner af demokrati som statsform, herefter en definition af demokrati som livsform og slutteligt en definition for demokrati som ideologi.

Jeg har i det følgende udledt de forskellige definitioner for at kunne trække på dem samt diskutere dem løbende gennem specialet. De lyder som følger:

Demokrati som statsform

1. *Et demokrati er en stat, hvis parlament og regering er udpeget ved frie, almindelige og lige valg afholdt med få års mellemrum mellem kandidater opstillet af mindst to forskellige partier*
2. *Demokrati er en styreform, hvor hele folket - direkte eller indirekte - træffer autoritative beslutninger med gyldighed for alle statens indbyggere*
3. *Demokrati er en styreform, hvor det er flertallet, der - direkte eller indirekte - træffer autoritative beslutninger med gyldighed for alle statens indbyggere*
4. *Demokrati er en styreform, hvor parlament og regering fører en politik, der er i overensstemmelse med, hvad folkets flertal ønsker*

(Hansen 2010a:23f)

Fælles for de fire ovenstående definitioner er beslutningsprocessen i et demokrati, som er foretaget af folket eller flertallet. Flertallet, folket, dem, der stemmer, er også dem, der har mulighed for at få indflydelse på demokratiet. “Hvad nu, hvis det kun er et mindretal af folket, der udnytter deres stemmeret?” (ibid.:28) spørger Hansen. Han fremhæver blandt andet USA som eksempel. USA er et eksempel på et land, hvis stemmeprocent i mange år har ligget på lidt over 50 %. Kan man kalde det for et demokrati, når valgdeltagelsen er så lav, at kun halvdelen af landets befolkning reelt set kun kommer til orde? Hertil findes der både argumenter for og imod, men ingen klar definition, hvilket også understreger Hansens pointe om, at en overordnet definition synes umulig, fordi der netop er så mange måder at forstå og være demokrati på.

I eksemplet med USA, men også i en lang række andre demokratiske lande, bliver flertallets interesse også tydeligt. Flertallet bestemmer. I et demokrati har alle en stemme, men det er flertallet, der i sidste ende reelt set bestemmer, hvilken politik der skal lede et land, hvilket lovforslag der skal gennemføres m.v. (ibid.). Hansen påpeger yderligere, at et problem eller en decideret konflikt mellem vælger og repræsentant kan opstå, hvis de folkevalgte repræsentanter ikke lever op til den politiske agenda, der netop fik dem valgt (ibid.: 29). Hvorledes er det muligt at opfylde flertallets ønsker, og hvordan skal en folkevalgt politiker forholde sig til denne opgave? Hansen anerkender de vanskeligheder en politiker står overfor, idet han skriver: “Et kernepunkt i denne definition er spørgsmålet, om de folkevalgte repræsentanter, når de skal tage stilling til et politisk spørgsmål, skal følge deres parti eller deres personlige overbevisning, eller om de i parlamentet skal stemme for det, som de mener, et flertal af deres vælgere går ind for.” (ibid.).

Som statsform kan ansvaret i sidste ende føres tilbage på repræsentanterne, hvis de ikke agerer som lovet. Man taler således om løftebrud, og herunder også politikerlede som tidligere nævnt. Befolkningen har del i ansvaret på den måde, at de afgiver deres stemme, flertallet har magten, men i sidste ende handler det om, hvordan den overordnet forvaltes af de repræsentanter, der sidder med beslutningerne.

Som livsform samt politisk ideologi er det anderledes. Hansen skriver således: “Hvis man ønsker at opfatte demokrati som en livsform snarere end som en styreform, forskydes tyngdepunktet i definitionen fra den måde, beslutningerne træffes på, til den måde, de bliver

til på. Omdrejningspunktet er ikke selve afstemningen, men den debat, der går forud for den beslutning, der skal træffes.” (ibid.:29).

Demokrati som livsform

1. *Demokrati som samtale og debat ført i størst mulig frihed mellem alle samfundets medlemmer og i alle livets forhold*
(Hansen 2010a:30)

Interessant og betydningsbærende for denne definition er “i alle livets forhold”, hvilket henviser til et hverdagsligt demokratisk fundament, hvor demokratisk refleksion præger arbejdsplads, skole, hjem, samfund og stat. Demokrati bliver altså noget, man som borger hele tiden *gør* og *opretholder* i flere forskellige sammenhænge, hvilket også stemmer godt overens med John Deweys tankegang, hvilken vil blive uddybet senere i specialet.

Her er det enkelte individ ansvarlig for at få fællesskabet til at fungere, så at sige. Samtale og debat er vigtig i et demokrati som livsform, fordi det kan være med til at rykke ved det bestående. En god debatkultur kan være udviklende eller medvirke til, at for eksempel nogle befolkningsgrupper bliver hørt, og at man derved kan/bliver nødt til at indrette samfundet derefter.

Demokrati som ideologi

1. *Demokrati er en politisk ideologi, hvis grundværdier er lighed, frihed og menneskerettigheder i det hele taget. Demokratisk frihed er ethvert individs ret til inden for loven rammer at leve, som man selv vil, med respekt for andres ret til at leve, som de vil. Demokratisk lighed er ethvert individs lige andel i goder, som samfundet fastsætter og fordeler, samt ethvert individs lige mulighed for at realisere den demokratiske frihed.*
(Hansen 2010a:31)

Her henvises eksempelvis til grundloven som bærende element i forhold til individets ret; en fælles lov der skal fordre lighed og retfærdighed samt tilskynde en demokratisk levevis i overensstemmelse med den fælles lovgivning. Som ideologi er demokrati bygger dermed på en række grundrettigheder. Hertil inkluderer Hansen også sådan noget som de internationale menneskerettighedskonventioner samt Lissabontraktaten fra 2007 (ibid.:31). Om en stat kan kalde sig et demokrati afhænger dermed først og fremmest af opretholdelsen af menneskerettighederne.

Tre forskellige former for demokratisk styring

Foruden de forskellige definitioner udleder Hansen seks forskellige ideelle måder at fungere som et demokrati på. Han behandler dermed grundtankerne bag et *liberalt demokrati*, *konstitutionelt demokrati*, *republikansk demokrati*, *deliberativt demokrati*, *direkte demokrati* samt det *repræsentative demokrati*. De tre sidstnævnte vil jeg i det følgende redegøre for, da de vedrører specialets problemstilling.

Repræsentativt demokrati

Et repræsentativt demokrati er udtryk for en styreform, hvor politikerne er udvalgt til at agere på vegne af vælgerne. Det betyder dermed også, at vælgerne på sin vis afstår bemyndigelse, idet vælgerne udvælger en række repræsentanter til at forvalte og træffe afgørende beslutninger på en række politiske områder. “De repræsenterede bindes af de beslutninger, repræsentanterne har truffet, og bliver ansvarlige for dem, men repræsentanternes opgave er naturligvis at varetage de repræsenteredes interesser.” (ibid.:129).

Et repræsentativt demokrati bliver til på baggrund af et valg. Den magt repræsentanterne bliver givet er statsmagten, lovgivningsmagten og valget af ansvarshavende for den udøvende magt. Befolkningen må afgøre via afstemning, hvilke repræsentanter de finder bedst egnet til at forvalte deres politiske interesser, men når først repræsentanterne er valgt, er befolkningen nødsaget til at adlyde. Det, der ofte kan give anledning til debat og frustration, herunder også politikerlede, er spørgsmålet om, hvordan en befolkning så sikrer sig, at repræsentanterne varetager vælgernes interesse. Hvad der synes endnu mere kompliceret i denne sammenhæng er, hvad vi skal forstå ved interesse. Vælgernes interesse er et vidt begreb, og ofte i øst og vest, som også Hansen påpeger det. “Interesse sidestilles med præference, præference med ønske, og ønske med en forestilling om personlige fordele. Det er en sammensmeltning af utilitarisme og liberalisme, der ligger bag denne tankegang.” (ibid.:130). Der ligger en forventning om, at repræsentanterne forholder sig til vælgernes interesser, og at de yderligere arbejder for at fremme disse. Hansen foreslår to måder at anskue interessebegrebet på - 1. vælgernes egeninteresse, samt 2. hvad repræsentanterne mener vil gavne vælgerne i den sidste ende. Forskellen og udfordringen mellem de to

positioner ligger i at få repræsentanternes politik til at stemme overens eller nærme sig, hvad der måtte være i en given vælgerkreds' interesse (ibid.:131).

Forholdet mellem repræsentanterne og de repræsenterede

I moderne demokratier kan ovenstående problemstilling vedrørende interesse løses på to måder - via delegationsmodellen og formyndermodellen. Delegationsmodellen fokuserer på at få gennemført den politik, som flertallet ønsker. Her er den underliggende opfattelse utilitaristisk funderet i den forstand, at “[...] ingen ved bedre end borgerne selv [...]” (ibid.: 132), og derfor har de folkevalgte som mål at gennemføre det, deres vælgerkreds efterspørger. Størst mulig lykke eller velfærd til flest mulige.

Formyndermodellen positionerer, til forskel fra delegationsmodellen, de valgte repræsentanter anderledes. Her opfattes politikerne som nogle, der er valgt på baggrund “[...] af deres større dømmekraft, deres fremsynethed, deres bedre uddannelse, deres større viden om samfundet og deres evner til at skabe politisk flertal for deres synspunkter.” (ibid.). Af denne grund behøver repræsentanterne ikke tage vælgernes ønsker i betragtning.

Hansen påpeger, at vælgere ofte foretrækker delegationsmodellen, mens politikere foretrækker formyndermodellen. Førstnævnte fremstår i højere grad mere demokratisk, hvor vælgere har mulighed for at blive hørt, at sætte deres præg på politik og samfund, men samtidig fordrer den også, at vælgere har en vis indsigt i, hvad der er det fælles gode for et givent samfund. “[...] Forudsætningen for, at modellen kan fungere, er, at vælgere er intelligente og uddannede nok til at forstå de problemer, som deres repræsentanter skal lovgive om, at de har let adgang til den nødvendige information, og, ikke mindst, at de er indstillede på at bruge den tid, det kræver at sætte sig ind i stoffet.” (ibid.:133). Yderligere nævner Hansen også andre komplikationer for delegationsmodellen, såsom korte valgperioder samt uforudsigeligheden i, hvad en given valgperiode vil indeholde. Det kunne for eksempel være finanskrise, terrorangreb, flygtningekrise m.m., som alle er begivenheder, der vil kræve politisk handling af den ene eller anden art.

Hansen har generelt mange indvendinger mod disse to modeller, hvilke han formulerer i spørgsmål som disse: *Hvad gør repræsentanterne, hvis de skal tage stilling til et spørgsmål, hvor de kender flertallet af deres vælgere holdning, men selv har en anden opfattelse? Eller hvis flertallet har en svag præference for et synspunkt, men mindretallet en*

meget stærk præference for det modsatte synspunkt? Skal repræsentanterne altid gøre, hvad flertallet ønsker? Kan vælgerne skelne mellem, hvad de umiddelbart ønsker, og hvad der på langt sigt er i deres interesse? Hvad vil det sige, at repræsentanterne skal søge at gennemføre det, deres vælgere ønsker?

Han fastslår, at modellerne ikke kan accepteres i deres rene form. I den danske grundlov § 56 står der for eksempel således: "Folketingsmedlemmerne er ene bundet ved deres overbevisning og ikke ved nogen forskrift af deres vælgere." (ibid.:135), hvilket peger i retningen af formyndermodellen, men hvis politikerne ikke lytter til deres vælgere, så fordrer det ikke et særligt godt forhold. Derfor er det essentielle for det repræsentative demokrati, at det finder en middelvej mellem de to yderpoler.

Er det repræsentative demokrati demokratisk?

Hansen placerer det repræsentative demokrati som et alternativ til direkte demokrati, hvor vælgere er med til at træffe alle de politiske beslutninger. Det repræsentative demokrati er demokratisk såvidt repræsentanterne efterlever de overordnede interesseområder fra vælgerne. Repræsentanterne er som udgangspunkt interesseret i at blive genvalgt, hvilket også betyder, at de er nødsaget til at rette sig efter vælgernes interesse. "Der skal være en interaktion mellem folket og dets repræsentanter, som rækker ud over valgdagene. Hvilke muligheder har repræsentationen for at erfare og tage stilling til, hvad folket mener? Og hvilke muligheder har folket for at få sin repræsentation i tale og få den til at høre og eventuelt rette sig efter "folkets røst"?" (ibid.:139). Interaktion synes at blive et nøgleord i denne sammenhæng; en essentiel og bærende del i forholdet mellem repræsentanterne og de repræsenterede. Det kræver god nogle gode kommunikationskanaler for at etablere og bevare et frugtbart forhold politikere og vælgere imellem.

Repræsentanterne i en regering har mulighed for at følge med i befolkningens meninger via opinionsmålinger, som er en række private virksomheder, der "tager temperaturen" hos befolkningen. Ofte er opinionsinstitutterne tæt knyttet til medieverdenen, eksempelvis ejet af en avis, hvilken lukrerer på de indsamlede målinger.

"Man udvælger et randomiseret panel på fx tusinde eller femten hundrede borgere: Panelet skal bestå af lige mange mænd og kvinder, det skal afspejle befolkningens

aldersfordeling og geografiske fordeling, der skal være folk med forskellige erhverv og forskellige uddannelser osv. Når panelet sammensættes, skal det også afspejle spredningen i politisk tilhørsforhold: Der skal procentvis være lige mange tilhængere af et bestemt parti i panelet og i parlamentet. Panelets sammensætning må derfor justeres efter hvert valg.” (Hansen 2010a:142)

Hansen undrer sig over, hvorfor der ikke findes offentlige opinionsinstitutter, der kan formidle kontakt mellem borgere og politikere uden medierne som mellemlid. Undersøgelser peger dog på, at samarbejdet mellem borgere og politikere er frugtbar i Danmark. En undersøgelse foretaget af *Magtudredningen* illustrerer, hvorledes borgere og politikere påvirker hinanden. “På nogle punkter (fx EU) har Folketinget fået vælgerne til at skifte holdning, på andre punkter (fx flygtningepolitikken og retspolitikken) er det folket, der har påvirket Folketinget.” (ibid.:143).

Hvis det kommer sig dertil, at en befolkning er utilfredse med en siddende regering, har denne også en række muligheder, som er mere eller mindre effektive. Hansen slår for eksempel på, med rygdækning fra den politiske filosof og utilitarist Jeremy Bentham, at en kortere valgperiode ville være fordelagtigt for demokratiet. “[...] Jo kortere valgperiode, desto større indflydelse [...] Hyppigere valg vil utvivlsomt øge folkets indflydelse på, hvad parlamenterne beslutter.” (ibid.:140). En kortere valgperiode vil give en befolkning bedre mulighed for hurtigt at gribe ind og stille repræsentanterne til ansvar for den fejlslagne politik. Dertil kommer en befolknings mulighed for at stille et mistillidsvotum til en repræsentant, hvilket vil give udslag i et samråd, hvor repræsentanten har mulighed for at forsvare sin position.

En anden mulighed en utilfreds befolkning eller befolkningsgruppe har, er selvfølgelig retten til at ytre sig samt demonstrere mod en siddende regering. Underskriftsindsamlinger, læserbreve, dokumentarer m.m. er hyppigt brugt af utilfredse borgere, der ønsker at skabe opmærksomhed om en given politisk sag. Befolkningen kan yderligere være uenige om en sag, hvilket kan føre til moddemonstrationer, debatter i aviser og fjernsyn. Hansen understreger her, at det ved en demonstration eller lignede ofte kun er en side af sagen, der bliver belyst.

Hansen forholder sig også til udviklingen i den danske måde at være demokrati på. Han skildrer kort, hvorledes forholdet mellem politikere og borgere har forskubbet sig. De forskellige politiske partier har inden for de seneste 50 år oplevet et faldende antal af partimedlemmer. Hvad det faldende antal af partimedlemmer skyldes, giver han ikke et konkret svar på, men det indikerer at interessen for at tage aktiv del i demokratiet er lav - om det drejer sig om, at man har tiltro til politikerne eller noget andet vil senere blive diskuteret.

Deliberativt demokrati

Et deliberativt demokrati er kendetegnet ved, at det er styret af den offentlige debat frem for partiernes ideologier. Et sådan demokrati bygger som udgangspunkt på en antagelse om, at offentligheden er sammensat af en række individer, der besidder rationalisme, dannethed, moralsk ansvarlighed samt genuin politisk interesse. "Debatten bør fokusere på, hvad der er i alles interesse, og nedprioritere individuelle ønsker." (ibid.: 98). Det kan lyde utopisk, og det er det ideelle deliberative demokrati også som sådan, men den deliberative tankegang kan åbne op for nogle nye perspektiver og interesseområder for måden at indgå i et demokrati på. Ud fra et deliberativt synspunkt er man interesseret i at undersøge muligheden for, hvorvidt "[...] det er muligt gennem debat og argumentation at få overbevist hele forsamlingen eller nogle af forsamlingens medlemmer om, at et af forslagene er bedre end andre, og at man i sidste instans kan nå frem til en løsning, der har et stort flertal bag sig, og som ikke blot har karakter af et kompromis." (ibid.: 96). Man formoder, at der via aktiv deltagelse, eller såkaldte *face-to-face-society*, er større sandsynlighed for enighed. Et deliberativt demokrati er ofte mest hensigtsmæssigt i mindre forsamlinger.

Krikken der rettes mod liberalistiske demokratisystemer er blandt andre at politikerne konstant må gå på kompromis, hvilket får den betydning, at ingen er tilfredse, men blot kan leve med en given lov. Deliberative indstillede demokrater har fællesskabet for øje, og er ofte af den overbevisning, at det fremherskende liberalistiske demokrati blot er interesseret i skaffe stemmer op til valgene samt pleje personlige interesser. Grundtanken i et deliberativt demokrati er pluralisme og lighed. Idealet er, "[...] at så mange som muligt deltager i den politiske debat og på den måde er med til at legitimere den beslutning, der træffes og iværksættes. Grundprincippet er, at alle, der er berørt af en beslutning, bør være med til at træffe den." (ibid.:99). Store dele af arbejdet ligger i at afholde møder mellem borgere og

politikere, hvor en given politisk situation eller sag kan diskuteres. Rent praksis forholder det sig således, ifølge Hansen:

“En lille gruppe på fx max 15 borgere holder to weekendmøder, hvor de forbereder dagsordenen for et større borgermøde, der strækker sig over fire dage. Politikere og eksperter indkaldes til høringen. Borgerudvalget skriver en rapport, som fremlægges på en pressekonference afholdt på mødets sidste dag. Efterfølgende afholdes borgermøder i kommuner og regioner. Sådanne debatmøder, på engelsk *consensus conferences*, er faktisk en dansk opfindelse, som har bredt sig til mange lande verden over. Det er Teknologirådet, der har fostret idéen, og som står bag de danske debatmøder, der fx kan dreje sig om de samfundsmæssige aspekter af den nye nanoteknologi.” (Hansen 2010a:100).

Spørgsmålet er så: *hvordan kan man få skabt en deliberativ offentlig mening, der omfatter hele folket?* (ibid.: 102). I en sund debatkultur er der nogle overvejelser, der gør sig gældende. Hansen opstiller dem således: “(1) Er den offentlige mening om et givet problem ureflekteret eller velovervejet? Og (2) omfatter en seriøs debat hele folket eller kun et udsnit af folket?” (ibid.). Problemet kan blive i en meningsmåling, som tidligere nævnt under *Repræsentativt demokrati*, at den ofte bliver udtryk for en ureflekteret mening blandt befolkningen, fordi de simpelthen ikke har fået eller har opsøgt tilstrækkelig med information om sagen. “En udvalgt gruppes ureflekterede offentlige mening kommer til udtryk i de sædvanlige meningsmålinger, hvor det randomiserede panels medlemmer uden betænkningstid skal svare ja/nej/ved ikke.” (ibid.).

Direkte demokrati

Direkte demokrati er kort beskrevet er en måde, hvorpå borgere kan komme til orde i enhver beslutningsproces, og hvor politikerne ikke er det bærende element. Direkte demokrati kan yderligere ses som en metode, man kan tage i brug under det repræsentative demokrati - eksempel som afstemningen om en fælles europæisk møntfod. Forskellen mellem deliberativt- og direkte demokratier er, at det deliberative demokrati har til formål at skabe en gennemgående debatkultur, hvor man vidensudvikler, sparrer og oplyses om kommende beslutninger, således at man som borger bliver i stand til at foretage en velovervejet politisk beslutning baseret på et solidt vidensgrundlag. En kombination af deliberativ og direkte

demokrati ville komme til at betyde, at man giver borgerne magten, og når borgerne får magten, kan det ikke falde tilbage på politikerne, hvilket vil sige, at både magt og ansvar pludselig havner hos offentligheden.

De tre ovenstående demokratiteorier: *det repræsentative demokrati*, *det deliberative demokrati* og *det direkte demokrati* er præsenteret med det udgangspunkt at de skal give overblik og forståelse af sammenhængen i vores danske demokrati. Derudover skal de også give indblik i andre mulige demokratiformer, som alternativer til den nuværende demokratiske position. De tre demokratiformer lægger sig op af John Deweys tanker om den ideelle demokratiske stat, som vil blive uddybet i det følgende teoriafsnit.

Introduktion til John Dewey

Følgende afsnit vil først præsentere John Dewey samt placere ham i en filosofisk, politisk og historisk kontekst. Herefter vil Deweys politiske filosofi udfoldes fra værket “The Public and Its Problems” (1927).

John Dewey (1859-1952) var amerikansk filosof, pædagog, psykolog, religions- og demokratiteoretiker. Han var særdeleshed optaget af mennesket som socialt væsen i verden, hvilket ledte ham til at publicere en række politisk filosofiske samt pædagogiske værker, her kan blandt andre nævnes “The Public and Its Problems” (1927) samt “Democracy and Education” (1916). Dewey har en opløftende tilgang til menneskets forhold til sig selv og omverdenen - trods det at han retter en skarp kritik af sin samtid. Han var interesseret i at gå mere empirisk og pragmatisk til værks i forhold til de problemstillinger det moderne menneske og samfund står overfor. Det drejer sig om spørgsmål som eksempelvis: Hvordan bør det moderne menneske leve og forholde sig til en verden i konstant forandring? (Brinkmann 2006:13).

Deweys forhold til videnskaben

Dewey har en lang akademisk uddannelse bag sig, hvor han i første omgang studerede moral- og erkendelsesfilosofiske idéer hos kontinentale filosoffer som Immanuel Kant og Georg F.W. Hegel, hvis idéer han endte med at forholde sig kritisk til. Dewey bevægede sig i stedet for i retningen af pragmatismen og den analytiske filosofi. Af den grund kan man også fristes til at sige, at han arbejdede i et slags grænseland eller i det spændingsfelt, der har hersket inden for det filosofiske felt siden den antikke græske filosofi. Enten forholder man sig til videnskaben som en objektiv sandhed - eller også er udgangspunktet den menneskelige erfaringsverden. Svend Brinkmann beskriver Dewey, i sit introduktionsværk til Deweys filosofiske, pædagogiske og psykologiske univers, som en tænkere, der “[...] både vil blæse og have mel i munden ved at vise, at vi ikke behøver at vælge side i dette dilemma, eftersom det bygger på falske dualistiske forudsætninger [...]” (ibid.:15). Med pragmatismen som baggrundstæppe for Deweys tankesæt er forskellige filosofiske positioner mulige for ham at efterprøve, for derefter at tilslutte sig, den teori samt sandhedsbegreb, der i øjeblikket virker.

Det ses blandt andet i kapitel et af "The Public and Its Problems" under overskriften *Search for the Public*. Her formulerer han sig således: "No one is ever forced by just the collection of facts to accept a particular theory of their meaning, so long as one retains intact some other doctrine by which he can marshal them." (Dewey 2016:59), hvilket også understreger pragmatismens eksperimenteren og vilje til at være i bevægelse.

Pragmatismens helt store tænkere, William James og Charles Sauder Pierce, kom til at betyde meget for Deweys forfatterskab og tænkning. Fra Deweys teori kan der ligeledes trækkes tråde til fænomenologien og hermeneutikken (Brinkmann 2006:41). Pragmatismen er yderligere karakteriseret som en filosofisk tradition, der ynder at samtænke og brobygge mellem den tidligere mere kategoriske tænkning mellem kontinental- og analytisk filosofi.

Foruden pragmatismen var Dewey også optaget af Charles Darwins evolutionsteori. Herved forstås en udviklingsteori, der placerer mennesket som et foranderligt væsen, der formes af dets naturlige og sociale omgivelser. Ligesom naturen tilpasser menneskelivet sig efter de omstændigheder, de lever under. Dette synspunkt refereres også til som Deweys naturalisme i nogle receptioner af Dewey. Deweys naturalisme kan tolkes som en humanistisk naturalisme, idet han er af den overbevisning, at man ikke kan se bort fra det højt differentierede kulturelle og sociale liv, mennesket gennem tiderne havde tilegnet sig. Det er i menneskets natur at være åben for uforudsigelig udvikling, hvilket altså kan siges at være et punkt, hvor mennesket tydeligt adskiller sig fra dyrenes væsen (Fink 2009:591).

Som tidligere nævnt havde Dewey beskæftiget sig med Hegel, hvilket for Dewey kommer til at betyde en erkendelse af helhedstanken, der hersker i Hegels filosofi. Her henvises til betydningen af at se alle enkeltfænomener som led i større helheder - samt i et udviklingsmæssigt historisk perspektiv. I forhold til Dewey og hans refleksioner over demokratiet, betyder det for eksempel, at man dyrker fællesskabet frem for individualismen, fordi han er af den overbevisning, at mennesket fungerer bedst i et samspil med omgivelserne. "Intet virker i isolation," hedder det sig med Hans Finks ord (ibid.:591). Dewey opponerede imod tanken om, at enkeltdelene først skulle forstås hver for sig for derefter at give mening til helheden. Man kan yderligere sige, at det menneske- samt verdensbillede Dewey tilskriver sig, stemmer overens med den tankegang Hegel fremsætter om, hvorledes menneskets fornuft er socialt som historisk forankret. Det betyder for Dewey,

at mennesket er medskabende i en foranderlig verden; at mennesket er deltager og ikke blot passive modtagere af verdens og naturens indtryk. “[...] Det er vores *opgave*, som de væsener vi er, at stabilisere virkelighedens omskifteligheder på gavnlig vis (videnskab), at vurdere, hvordan dette bedst kan ske til gavn for fællesskabet (etik), at indrette samfund, der fremmer diskussion af fælles mål (politik), samt at sikre bevaringen og fornyelsen af vores redskaber til mestring af verden (pædagogik).” (Brinkmann 2006:13).

Dewey satte sig imod formaliteter. For Dewey er det ikke en søgen efter en endelig sandhed, der er afgørende for om vores viden kan bruges til noget, men derimod at den viden, vi udvinder bygger på dagligdagserfaringer i en verden, der konstant forandrer sig. På den måde forholder Dewey sig også til det filosofiske begreb om kontingens, der opleves som et særligt menneskeligt og eksistentielt vilkår.

“Hvis viden ikke kan forstås som en repræsentation af verden (eftersom den verden, der skal repræsenteres, konstant forandrer sig), bliver videnskab ikke primært et spørgsmål om at afspejle verden. Videnskab kommer i stedet til at handle om at gribe ind i og dermed mestre verden til gavn for menneskene. Al erkendelse får dermed en moralsk dimension, fordi viden, ifølge Deweys pragmatisme, altid har praktiske effekter og må vurderes ud fra disse. Viden, også den videnskabelige, er noget, der gør en forskel i praksis, og hvorvidt der er tale om *gyldig* viden, afhænger af forskellens kvalitet.” (Brinkmann 2006:27)

Det betyder, at den viden vi udvinder hele tiden vil forandre sig i kraft af og i samspil med vores erfaring af den samt verdens udvikling. Hvorledes forholder man sig til det? Det betyder i Deweys optik, at områder som politik og etik konstant må revideres og udvikles (ibid.). På et mere eksistentielt plan betyder den konstante kontingens, at mennesket må leve med en vis usikkerhed, hvor udgangspunktet må være at handle ud fra erfaringerne, og det vi ved virker. Det er ligeledes her, at sandheden må findes, idet sandheden skal findes i det, der lykkes og ligeledes er i overensstemmelse med den erfarede virkelighed (Fink 2009:592).

Deweys historiske kontekst

Dewey er helt klart påvirket af sin samtid. Her oplever han verdenskrigene, den amerikanske depression i 1930'erne samt sit hjemlands forvandling fra "det vilde vesten" til en supermagt med alt, hvad det indebærer af økonomisk opblomstring, atomvåben, kulturliv m.m. (Brinkmann 2006:21). Dewey var yderligere inspireret af samfundsdebattøren Walter Lippmann, der ligesom Dewey havde studeret filosofi hos William James og ligeledes var redaktør og grundlægger af *The New Republic*, som var det medie Dewey ofte brugte som politisk talerør.

Under 1. Verdenskrig spillede Lippmann en central rolle for den amerikanske præsident, Woodrow Wilson, og for den kampagne, der skulle overbevise befolkningen om, at USA skulle gå ind i krigen. Som følge af sin praktiske politiske baggrund skrev Lippmann markante bøger om demokrati, "Public Opinion" (1922) og "The Phantom Public" (1925). Bøger der blev afgørende for Deweys senere værk "The Public and Its Problems" (1927). Lippmanns kritik rettes mod det moderne samfund, der som udgangspunkt bør have den enkelte borgers mening for øje, men som drukner i modernismens fragmenterede hverdag, hvor det nærmest er umuligt for borgeren at leve op til denne forventning om aktiv deltagelse i politiske beslutningsprocesser. Lippmann understreger i sit værk, hvordan politikere fratager borgernes selvstændighed og mulighed for at tage stilling til politiske spørgsmål, når de for eksempel bruger journalister til at forme den offentlige mening og ligeledes påvirker borgernes stemmer i en bestemt retning ved valg (Christensen 2017:24).

For Lippmann var der to muligheder: enten skulle der gøres en indsats i forhold til at oplyse borgerne i højere grad, således at det kunne hjælpe dem med at tage stilling til de politiske spørgsmål, eller også skulle ideen om det demokratiske ideal nedlægges og derved kunne magten overlades til eksperter og en administrativ elite. Lippmann troede mest på det sidste og mente ikke i bund og grund ikke, at borgerne havde interesse i at blive oplyst og var derfor af den overbevisning at den magten lige så godt kunne overgå administrative eksperter (ibid.).

Efter første verdenskrig var den etablerede verdensorden svækket, og der opstod i intellektuelle kredse et håb om forandring og fornyelse. Der var en tro på fundamentale forandringer af det industrielle demokrati og en reorganisering af samfundet (Westbrook

1991:276). Den elitære magt i det amerikanske demokrati havde taget overhånd, hvilket havde medført en egoistisk, aggressiv og statsfjendtlig form for liberalisme og individualisme i det politiske styre. Partisystemet var i modstrid med forfatningens intentioner, som betød at vigtige spørgsmål ikke blev forelagt folket. Der var opstået et politisk aristokrati, hvor de folkevalgte politikere ikke længere varetog opgaven om at stå til ansvar over for deres vælgere. Tilstanden i det amerikanske politiske demokrati betød, at valgdeltagelsen var lav, og demokratiets problemer virkede uoverskuelige. De politiske kræfter var ikke svarende til samfundet omkring dem, der bar præg af industriens udvikling og nye kommunikationsmidler.

Det efterlod negativitet i samfundet, hvor der var bred enighed om problemets alvor, mens der stadig ikke var nogle konkrete løsningsforslags til, hvorledes problemet kunne afhjælpes. De eksisterende organisationsformer var ikke tilstrækkelige og formåede dermed ikke at integrere det omkringværende samfund. Første verdenskrigs alliancer på tværs af nationer havde skabt et verdenssamfund, men den nationalstatslige organisering af det politiske, altdominerende og negligerede fuldstændig den nyopstået offentlighed i USA (Fink 2009:595).

Dewey og demokratiet

Det var ikke enden på demokratiet, men i stedet en mulighed for mere og bedre demokrati. Det skulle være slut med at manipulere offentlighedens mening. Under krigen havde eliten, alt fra både ministerier, erhvervsliv og mediebranchen, dannet en alliance, der sørgede for at holde den offentlige mening helt væk fra offentlighedens lys (Westbrook 1991:277). Dewey pegede på nogle områder, hvor han så behov for forandring. Blandt andet en mere fri forskning, så viden nemmere kunne influere offentligheden og påvirke samfundsudviklingen i en positiv retning. Dewey pointerede også vigtigheden og værdien af i højere grad at dyrke staten som et fællesskab af demokratiske fællesskaber.

Demokrati har for Dewey en opdragende og dannende funktion, der allerede bør starte i hjemmet i familien og fortsætte ind i både skole og arbejdslivet - og på den måde både i menneskers private som offentlige sfærer. Det er i disse fællesskaber, at mennesket opbygger og udveksler erfaring og dermed frigør potentiale, der kan være til gavn for gruppens fælles interesser. De demokratiske fællesskaber handler om, at se ud over individualisme og

egoisme og i stedet dyrke fællesskabet samt samarbejde mod større fælles forståelse (Fink 2009:596).

Løsninger skal ud fra et pragmatisk synspunkt findes i menneskets praktiske handling. Mennesket regulerer sine handlinger ud fra erfaringen og lærer hele tiden at finde nye løsninger ud fra erkendelsen af deres handlinger. Det handler derfor også om, at mennesket anerkender sig selv som en del af offentligheden ved at konfrontere offentlige problemstillinger og regulere deres fælles anliggender, således at det frigør den enkeltes potentialer. Det er altså ikke kun statens opgave at påpege problemer i samfundet og løse dem. Den enkelte borger bør også have mulighed for at deltage i dialogen omkring offentlige problemstillinger, fordi de kan bidrage med deres viden og erfaring. Dewey ser menneskets erfaring som en værdi i sig selv, fordi der i erfaringen også ofte medfølger en reel oplevelse og viden om, hvad der i forskellige processer og situationer kan lykkes - og ikke mindst hvad der kan fejle. Den menneskelige erfaring rækker derfor ud over eksperterens teoretiske viden (Cunningham 2002:145).

For Dewey er det ikke et spørgsmål om at benægte værdien af videnskabelige, normative forklaringer, men disse må ikke blive altdominerende i det demokratiske samfund. Ekspertviden må ikke overtage lægmandens rolle, som den demokratiske borger, da det vil åbne op for et politisk system, hvor beslutningsmagten i højere grad ligger hos eksperterne end hos politikerne. En sådan form for teknokratisk styring, vil ifølge Dewey, være en direkte trussel mod demokratiet. Ved at bringe et flertal af eksperter ind i de politiske processer, risikerer man, at beslutningerne går fra at være fælles interesse til overvejende at fokusere på private interesser.

Politisk styring med eksperter i front kan resultere i udelukkelse og negligering af viden og erfaring fra den almene borger, der ved manglende inddragelse i de politiske processer heller ikke får mulighed for politisk dialog, samt bidrage med de dagligdagserfaringer, der ifølge Dewey, er vigtige for vores viden om samfundet. Demokrati er uddannelse, og det begynder i hjemmet og i det nærliggende lokale miljø (Young 1996:166). Uddannelse spiller dermed også en vigtig rolle i vores samfund, ifølge Dewey, og styrkes gennem deltagelse i demokratiske processer, idet vi uddanner os i mødet med det andet menneske og vores omverden. For Dewey er problemet ikke borgernes manglende viden, men derimod deres manglende indflydelse i demokratiske processer. Mennesket er af

natur sociale væsner, der søger hinanden i fællesskaber, hvor erfaringer og viden kan deles. Det er for Dewey uddannelse, hvad uddannelse i sin essens handler om, og dermed spiller uddannelse en så afgørende rolle for Dewey - navnlig for at undgå eliten og eksperternes dominans (Young 1996:163).

Offentligheden og dens problemer

Følgende afsnit vil gennemgå de mest centrale temaer og begreber i Deweys hovedværk "The Public and Its Problems", hvis hovedærinde er at revidere og gentænke demokratiet.

Offentlighedens formørkelse

Som tidligere nævnt så lever og tænker Dewey i en tid præget af modernismen, industrialisering og teknologisk udvikling. Storbyerne vokser, fremmedgørelse bliver et fænomen flere filosoffer beskæftiger sig med som udtryk for menneskets forhold til verdenssituationen. Dewey finder udviklingen i samfundet interessant, men er samtidig bekymret for måden, staten håndterer de mange forandringer, som det amerikanske samfund står overfor. Offentligheden spiller derfor en stor rolle for ham, men også for det værk, han skriver og udgiver i 1927. Her fremstilles offentligheden som splittede, forvirrede og rodløse mennesker, der ikke ved, hvordan de skal agere i et demokrati; hvad er offentlighedens rolle? De lokale fællesskaber var på daværende tidspunkt uorganiserede. Det vil sige ikke særlig forenede og manglende ofte et fælles værdigrundlag. Den teknologiske udvikling og modernisering havde kort sagt resulteret i et meget kompleks og fragmenteret samfund, hvor offentligheden ikke formåede at organisere sig i demokratiske relationer.

I kapitel fire under overskriften "The Eclipse of the Public" formulerer han sig således: "The Public is so confused and eclipsed that it cannot even use the organs through which it is supposed to mediate political action and polity" (Dewey 2016:153). Befolkningen eller offentligheden står som formørket - det vil sige forblændet eller drevet væk fra - over for, hvad man kunne kalde for Deweys ideelle demokratiforståelse. Formørket på grund af sin inaktivitet, manglende demokratiske deltagelse og forholdet sig til det store fællesskab. "Our modern state-unity is due to the consequences of technology employed so as to facilitate the rapid and easy circulation of opinions and information, and so as to generate constant and intricate interaction far beyond the limits of face-to-face communities." (ibid.:148).

Trods den hårde modstand offentligheden står overfor, så Dewey alligevel den eksisterende offentlighed som en gruppe af mennesker, der i bund og grund havde interesse i at påvirke og regulere formørkelsens indirekte konsekvenser i samfundet, men samtidig ikke havde forståelse og tilstrækkelig viden for at vælge de rette repræsentanter, der kunne tage

hånd om disse konsekvenser. Der cirkulerede en form for manglende politisk engagement med tendens til ligegyldighed i samfundet, der også kunne ses ved valgdeltagelsen, hvor stemmeprocenten lå på ca. 50%¹, hvilket kan siges at være en klar indikation på enten manglende social aktivitet og forståelse af konsekvenserne heraf.

Men hvem er offentligheden egentlig? Dewey stiller selv spørgsmålstejn herved. Han udtrykker sig først og fremmest således:

“What is the public? If there is a public, what are the obstacles in the way of its recognizing and articulating self? Is the public a myth? Or does it come into being only in periods of marked social transition when crucial alternative issues stand out, such as that between throwing one’s lot in with the conservation of established institutions or with the forwarding new tendencies?” (Dewey 2016:154)

I Deweys perspektiv findes der ikke en klar offentlighed, en samlet befolkning, der er interesseret i at stå sammen for demokratiets bedste. “There is no particular public concerned in finding expert school instructors, competent doctors, or business managers. Nothing called a public intervenes to instruct physicians in the practice of the healing art or merchants in the art of salesmanship.” (ibid.:155). Dewey ser ikke en samlet befolkning, der er interesseret og forstår værdien i at samle sig som en velfærdsstat, og han undrer sig samtidig over, hvad der er sket med offentligheden - hvor har den været under den industrielle udvikling? Problemet udspringer af, at offentligheden mangler at se sammenhængen mellem deres handlinger, og de konsekvenser de har - for deres egen skyld, så at sige, men i særdeleshed til gavn for det store fællesskab.

Handlinger og konsekvenser

Under overskriften *Search for the Public* i værkets første kapitel, bliver han måske en smule mere konkret, idet han beskriver offentligheden som bestående af dem, som er påvirket af de indirekte konsekvenser af andres handlinger i en sådan grad, at der bliver taget hånd om disse konsekvenser fra en højere magtinstans (ibid.:69). Der findes altså grupper af mennesker, offentligheden, der er “fanget” i udsatte positioner grundet en indirekte, og derfor svært

¹ I 2016 lå stemmeprocenten til det amerikanske præsidentvalg på 67% og i Danmark lå stemmeprocenten på 86% ved Folketingsvalget 2015 (Danmarks statistik november 2016)

gennemskuelig, påvirkning. Dewey mener hertil, at det er nødvendigt at finde nogle passende repræsentanter, der kan tale offentlighedens sag.

“At present, many consequences are felt rather than perceived; they are suffered, but they cannot be said to be known, for they are not, by those who experience them, referred to their origins. It goes, then, without saying that agencies are not established which canalize the streams of social action and thereby regulate them. Hence publics are amorphous and unarticulated.” (Dewey 2016:161).

Af ovenstående citat kan man forstå, hvad konsekvenserne opleves, de mærkes, men de er endnu ikke erkendte og erfarbare - det vil sige, at konsekvenserne er “usynlige” for offentligheden og dermed svære at reagere og handle på. Dette kan blot forstås som en konstatering og ikke som en undskyldning. “In reality, the trouble springs rather from the ideas and absence of ideas in connection with which technological factors operate. Mental and moral beliefs and ideals change more slowly than outward conditions.” (Ibid.: 169). Dewey argumenterer for, at skellet mellem det politiske livs kendsgerninger og de forskellige politiske teorier er blevet for stort. Der er ikke sammenhæng mellem de to. Han er af den overbevisning, at samfundet må studere sine handlingers konsekvenser nøjere. Konsekvensernes kendsgerninger er at finde og tilgængelige for observation, skriver han.

“For notice of the effects of connected action forces men to reflect upon the connection itself; it makes it an object of attention and interest. Each acts, in so far as the connection is known, in view of the connection. Individuals still do the thinking, desiring and purposing, but *what* they think of is the consequences of their behavior upon that of others and that of others upon themselves.” (Dewey 2016:75)

Essentielt for Dewey er refleksionen, tilbageblikket, at kunne spore sin handling tilbage, at forstå konsekvensen for at kunne udvikle sig. Hvis en offentlighed bliver i stand til det i fællesskab, kan denne rejse sig. Når disse konsekvenser værdsættes i en større forsamling, det vil sige erkendes via intellekt og erfaringsverden, vil det skabe forbindelser mellem mennesker - det vil danne offentligheden, så at sige, og lede til ændret adfærd, øget bevidsthed og fællesskab. “When these consequences are in turn realized in thought and sentiment, recognition of them reacts to remake the conditions out of which they arose.

Consequences have to be taken care of, looked out for [...] the essence of the consequences which call a public into being is the fact that they expand beyond those directly engaged in producing them.” (Ibid.:78). Ved at forstå og erkende konsekvenserne vil offentlighedens stemme altså kunne række ud over dem, der handler og altså er ansvarlige for disse konsekvenser. Dewey nævner for eksempel ansættelse af en række embedsmænd, der kan sørge for, at der handles på vegne af offentlighedens interesser.

Kommunikation som mulig løsning på offentlighedens problem

Hvis offentligheden skal trækkes ud af den formørkelse, som tidligere redegjort for, er løsningen, ifølge Dewey, at bringe mere og bedre kommunikation ind i samfundet. De tre hovedårsager til denne formørkelse kan eksempelvis koges ned til følgende: *mediernes fragmentering af viden og oplysninger, manglende tid i kraft af underholdningsindustriens tiltrækningskraft, samt opløsningen af de lokale fællesskaber*. Dewey har nogle helt konkrete løsningsforslag til, hvorledes en sådan kommunikation bør etableres i et samfund. Han skriver blandt andet, at: “Communication of the results of social inquiry is the same thing as the formation of public opinion. This marks one of the first ideas framed in the growth of public democracy as it will be one of the last to be fulfilled.” (Ibid.:199). For Dewey er kommunikation lig med viden. Han mener, at hvis man fra statens side bliver bedre til at formidle politiske problemstillinger ud til en bred offentlighed, så vil det i sig selv fremme og styrke debatkulturen hos befolkningen.

Han nævner blandt andre også bedre mulighed for forskning inden for socialvidenskab. Han påpeger samtidig socialvidenskabernes begrænsning i det amerikanske samfund, da videnskaben ikke i samme grad lever op til det nyhedsflow, som de hurtige sensationelle medier leverer. Dewey betragter massemedierne som indholdsfattige og ligegyldige, da de grundlæggende kun giver indblik og ikke indsigt i samfundets begivenheder. Dewey kritiserer medierne for i højere grad at tage højde for private interesser, mere end offentlighedens interesser (Dewey 2016:201). I forhold til teknologiens udvikling bliver de sensationelle medier en del af den underholdningsindustri, der frister offentligheden mere, end den hjælper med at finde sammen i fællesskabet, hvor sammenholdet dyrkes over det individualistiske og personlige behov.

”Presentation is fundamentally important, and presentation is a question of art.” (ibid.: 203) skriver han afslutningsvis i kapitel fem. Her diskuterer han den læsende offentlighed. En indvending mod kommunikation som mulig løsning på problemet er den, at fri forskning og bedre formidler ikke nødvendigvis vil føre til en mere oplyst befolkning. Her bringer Dewey kunstens virke ind i sin argumentation. “Artists have always been the real purveyors of news, for it is not the outward happening in itself which is new, but the kindling by it of emotion, perception and appreciation.” (ibid.:204). Her kan man argumentere for, at Dewey forstår kunsten som en slags “mælger” eller formidler/fortolker af, hvad der udspiller sig i samfundets forskellige og mangefacetterede lagdelinger.

Den komplekse moderne verden gjorde det svært for offentligheden at se sammenhængen mellem handling og konsekvens. Offentlighedens tilstand var forblændet og formørket og af den nye teknologi, der optager mennesket i sådan en grad, at de ikke er i stand til at forstå, hvad der egentlig sker omkring dem. Folket oplever og erfarer konsekvenserne i tilværelsen, men erkender ikke disse konsekvenser og kan dermed heller ikke forholde sig kritisk til konsekvenserne, samt forstå hvad der udleder dem. Dewey påpeger hvordan offentligheden ikke længere iagttager tilværelsen, men nærmere oplever den. Iagttagelse anvendes er ofte med det forbehold at udpege kritiske problemstillinger og rent faktisk forholde sig, og tage stilling til det man enten ser eller oplever, hvor oplevelse mere er rettet mod lyst og fornøjelse (Christensen 2017:24). Den moderne teknologi bidrog til blandt andet en kultur hvor nye underholdningsformer havde høj værdi og tiltrækningskraft og dermed var en distraktion i offentligheden, der ikke længere prioriterede tiden til at indgå i demokratiske fællesskaber. Derfor må offentlighedens formørkelse, grundlæggende forstås som folkets manglende erkendelse og kritiske sans for deres sociale aktiviteter i den teknologiske og moderne verden, samt de indirekte konsekvenser, som er udledt heraf (Ibid.).

Dewey efterspurgte i kritikken af offentlighedens manglende forståelse for de sociale aktiviteters indirekte konsekvenser, hjælp til at formidle og informere borgerne om sammenhængen i det komplekse samfund. Helt oplagt, mente Dewey, at denne formidling burde komme fra videnskabelige eksperter inden for området, men dette var ikke tilfældet, da tiden i stedet var præget af medier der fokuserede mere på sensationer end dybdegående videns-kritiske informationer. Mediernes fragmenterede informationsstyring var ifølge Dewey også endnu en årsag til at offentligheden var formørket, da den ikke bidrog til at

oplyse, men i stedet forblændede offentligheden med en unyttig og irrelevant viden (Christensen 2017:46). Helt generelt mente Dewey, at vidensniveauet var kritisk lavt og tæt på ikke eksisterende. Der manglede viden i samfundet og her fremhævede han socialvidenskaben som en mangelvare i offentlighedens bevidsthed.

“Genuinely public policy cannot be generated unless it is informed by knowledge, and this knowledge does not exist except when there is systematic, thorough, and well-equipped search and record. Moreover inquiry must be as nearly contemporaneous as possible; otherwise it is only of antiquarian interest. Knowledge of history is evidently necessary for connectedness of knowledge. But history which is not brought down close to the actual scene of events leaves a gap and exercises influence upon the information of judgements about the public interest only by guess-work and about intervening events. Here, only too conspicuously, is a limitation of the existing social sciences. Their material comes too late, too far after the event, to enter effectively into the formation of public opinion about the immediate public concern and what is to be done about it” (Dewey 2016:200).

Demokratiet som ide og ideal

“That government exists to serve its community, and that this purpose cannot be achieved unless the community itself shares in selecting its governors and determining their policies, are a deposit of fact left, as far as we can see, permanently in wake of doctrines and forms, however transitory the latter. They are the whole democratic idea, but they express it in its political phase.” (Dewey 2016:173).

Deweys tanker om demokrati er baseret på ideen om det store fællesskab, der “løfter” i flok, men først og fremmest de *lokale fællesskaber*, der opstår gennem politisk deltagelse og engagement i de miljøer, man selv færdes. Hvis et individ bidrager til fællesskabet, vil det også i højere grad opleve, at hans eller hendes handlinger og adfærd tjener et fælles gode (Ibid.:175). Dewey dyrkede fællesskabet, og så det som en vigtig fremdrift for demokratiets udvikling. Det er i fællesskabet og interaktionen med andre mennesker, at det bliver muligt at forholde sig til en realitet og reflektere over denne realitet med henblik på at forstå og forholde sig til forskellige delelementer. For at en given handlingens konsekvenser kan værdsættes som gode, af de personer der tage del handlingen, som dermed også ønsker at

sikre den gode handlings fortsatte eksistens, må der være konsensus om, at handlingen om at opnå det gode, opstår i et fællesskab. Fællesskabets velfærd er idealet. Et demokrati er, ifølge Dewey, idéen om et liv i fællesskab. Det er blot idealet, men ikke en kendsgerning. For Dewey betyder det, at et samfund bør stræbe efter idealet, men nødvendigvis ikke når i mål. Det er et procesorienteret arbejde og derfor også konstant i bevægelse.

Interaktion

For Dewey er enhver ting i verden forbundet med hinanden, hvilket vil sige, at noget og noget konstant påvirker og bliver påvirket - dermed forskubbet og udviklet - således at hjulene på cyklen kun drejer rundt, hvis der tilføres kinetisk energi til pedalerne, og at hønseæg kun udklækkes i kraft af varmen fra hønen, der må være i besiddelse af et rugeinstinkt for, at æggene kan klækkes. Denne tanke om interaktion er et af flere fundamentaler, som Deweys forståelse af fællesskab er bundet op på. Dewey betragter det at være bevidst om sine handlinger som værende unikt for mennesket. Sammenlignet med dyr der handler meget instinktivt, som når hvepsen stikker sin potentielle fjende i forsvar mod at redde sit eget liv og altså ikke er bevidst om konsekvensen af denne interaktion. For mennesket gælder det at vi som spædbørn handler instinktivt, men efterhånden lærer at interagerer og blive bevidste om vores handlinger.

Dewey forstår mennesket både som intellektuelt og emotionelt. Begge egenskaber spiller en rolle, når mennesket skal forstå konsekvensen af en interaktion. Det intellektuelle er baseret på faktuel viden og er ikke krævende at forstå eller forholde sig til, hvor det emotionelle er baseret på følelser, som derimod kræver indlevelse for at forstå de konsekvenser, som interaktionen har eller har haft på personen. Denne form for indlevende bevidsthed om konsekvenser, mener Dewey, er afgørende for hvad det vil sige at kunne indgå i fællesskabet.

“To learn to be a human is to develop through the give-and-take of communication an effective sense of being an individually distinctive member of a community; one who understands and appreciates its beliefs, desires and methods, and who contributes to a further conversation of organic powers into human resources and values.” (Dewey 2010:180).

Ovenstående citat illustrerer yderligere, hvorledes Deweys teori bliver til i en slags collageform, der bygger på filosofisk og idehistoriske nedslagspunkter samt pædagogiske som psykologiske analyser af, hvad det vil sige at være menneske i verden, herunder at indgå i et fællesskab. Som han også skriver, så er vi født ind i verden, men ikke ind i fællesskabet. Det er noget, vi lærer og konstant er med til at skabe i interaktionen med omverdenen. Det er ikke medfødt, men vores anlæg gør os modtagelige overfor læring.

Great Communities og Great Societies

Deweys demokratibegreb beror på en livsform og ikke blot en styreform. Den demokratiske tankegang og bevidsthed må implementeres i alle livets forhold, store som små. Fællesskabet er mere værdifuldt end den teoretiske tilgang til demokrati som styreform. Deweys politiske filosofi synes derfor også at være anderledes stillet end de mere traditionelle politiske teorier, der forholder sig til demokratiet. Han argumenterer for, at hvis den demokratiske tankegang nedsættes i alle livets forhold, og hvis man som menneske forstår og værdsætter demokratets ide og metode, vil mennesket opleve det gavnlige ved at løfte i flok. Konkret vil det udmønte sig i større og bedre udnyttelse af menneskelige ressourcer. Dewey vedkender sig dermed også socialistiske værdisæt og placerer sig selv inden for denne tradition af politisk filosofiske tænkere.

I sin tænkning om demokratiet som fællesskab skelner Dewey mellem forskellige former for associationer og fællesskaber. Begrebsparreret omtales som *Great Communities* og *Great Societies* - Det Store Fællesskab og Det Store Samfund. Herved laver han en distinktion mellem, hvad der kan foregå på lokalplan i fællesskaber, og heroverfor staten som fællesskab, hvor en bredere befolkning tages i betragtning. For at Det Store Samfund skal kunne fungere, er det nødt til at være understøttet af en masse mindre fællesskaber, der hver især arbejder for Det Store Samfunds oprethold.

Dewey ser i sin samtid et misforhold mellem det ideal, han fremsætter om demokratiet, og det demokrati der rent faktisk praktiseres. Han mener, at samfundet først og fremmest må fungere i mindre fællesskaber for at kunne fungere i samfundet. Stemmeprocenten var lav i USA på daværende tidspunkt. Fællesskaberne forekom ham

uorganiserede. Dét, og mere til, ledte ham at karakterisere offentlighedens formørkelse, som tidligere beskrevet.

I kapitel fem, *Search for the Great Communities*, skriver han således:

“We have every reason to think that whatever changes may take place in existing democratic machinery, they will be of a sort to make the interest of the public a more supreme guide and criterion of governmental activity, and to enable the public to form and manifest its purposes still more authoritatively. In this sense the cure for the ailments of democracy is more democracy.” (Dewey 2016:174).

Løsningen er mere demokrati, bedre demokrati, men fremfor alt først at lokalisere de betingelser, der gør det muligt at omdanne det Store Samfund til et Stort Fællesskab. Problemet er, at samfundet endnu ikke er kommet dertil.

Offentlighedens interesse

I Deweys definition af en stat indgår der nogle kriterier for, hvor god en given stat er og bør være. Staten organiseres af embedsmænd, hvis opgave består i at varetage og beskytte offentlighedens interesser. Statens funktionalitet og demokratiske duelighed bestemmes ud fra embedsmændenes engagement og håndtering af offentlighedens interesser. På samme måde som med fællesskabet som enten det nære eller fjerne, direkte eller indirekte, skildrer Dewey mellem det *private* og *det offentlige*, hvori det gælder for begge sfærer, at interaktion mellem mennesker, har konsekvenser, jvf. afsnittet “Handlinger og konsekvenser”.

Dewey skelner mellem to mulige udfald: 1. Konsekvenser, der kun påvirker dem, som er direkte involveret eller umiddelbart direkte involveret i interaktionen, og 2. Dem som ikke umiddelbart er direkte involveret i interaktionen, men stadig indirekte er påvirket af konsekvenserne. I sondringen mellem det private og det offentlige, siger Dewey, at den private handling er defineret som handlinger, hvor konsekvenserne har direkte indvirkning på de involverede. Offentlige handlingers konsekvenser adskiller sig ved også at påvirke dem, som ikke umiddelbart er involveret i interaktionen.

Når Dewey taler om offentligheden, henviser han til de personer, der indirekte påvirkes på godt og ondt af konsekvenserne af andre folks handlinger. Offentlighedens

interesse er endnu et punkt i Deweys definition af den gode ideelle stat. "Representative government must at least seem to be founded on public interests as they are revealed to public belief. The days are past when government can be carried on without any pretense of ascertaining the wishes of the governed." (Dewey 2016:202). Det er afgørende, at offentlighedens interesse, som offentlighedens medlemmer har til de aktiviteter, der indirekte påvirker dem på godt og ondt, også reguleres efter offentlighedens behov. Behovet for regulering af offentlighedens interesse varetages af repræsentanter og embedsmænd, som ifølge Dewey, er en nødvendighed for at opnå tilstrækkelig offentlig organisering. For at opnå en vellykket organisering må offentlighedens medlemmer være bevidste om, og ligeledes åbne øjnene for de sammenhænge mellem de konsekvenser, som indirekte påvirker dem, og de interaktioner, hvori konsekvenserne opstår.

"The lasting, extensive and serious consequences of associated activity bring into existence a public. In itself it is unorganized and formless. By means of officials and their special powers it become a state. A public articulated and operating through representative officers is the state; there is no state without a government, but also there there is none without the public. [...] Since, however, a public is organized into a state through its government, the state is as its officials are. Only through constant watchfulness and criticism of public officials by citizens can a state be maintained in integrity and usefulness." (Dewey 2016: 109f)

Dewey ser altså grundlæggende offentligheden som et fællesskab. Forholdet mellem offentligheden og repræsentanterne må forstås som et slags fællesskab, fordi det er repræsentanterne, der varetager offentlighedens interesse, og derfor bør deres handlinger også bære præg af et energisk ønske om at forsøge at opfylde disse interesser. Det er centralt for Deweys idé og ideal for den demokratiske stat, at den er et middel til at støtte lokale fællesskaber og dermed arbejde sig hen mod at skabe Det Store Fællesskab. Den politiske proces bør ideelt set kunne nå frem til en løsning, hvor udfaldet kan accepteres som gode af alle parter, og det vil ifølge Dewey rykke det Store Fællesskab tættere på Det Store Samfund.

Tre styringsparadigmer i den offentlige sektor

Følgende afsnit vil med udgangspunkt i bogen “New Public Governance på dansk” (2017), redigeret af Jacob Torfing og Peter Triantafilliou, præsentere udviklingen af forskellige styringsparadigmer i den offentlige sektor gennem tiden. Styringsparadigmer opstår ud fra behovet om forandring på baggrund af nye strømninger, teknologier og tiltag i samfundet, som er afgørende faktorer i menneskets måde at tænke og handle på. Ud fra disse er formålet er at analysere politikernes rolle i udviklingen af den offentlige sektors styringsmekanismer og deres evne til at lede samfundet.

Reformer skabes på baggrund af behovet for udvikling i den offentlige sektor og bliver skabt ud fra et politisk funderet initiativ. En af det mest debatterede reformer i nyere tid er Folkeskolereformen tilbage i 2013, hvor en række omfattende reguleringer i den danske folkeskole blev genstand for en voldsom kamp mellem lærere, arbejdsgivere og politikere. Når en reform bliver vedtaget, sker det ofte på baggrund af en politisk beslutning, hvor inddragelse af relevant ekspertise og de medarbejdere, der efterfølgende skal sikre reformens gennemførelse, ikke indgår som en del af arbejdsprocessen for reformens tilblivelse. Konsekvensen heraf vil i de fleste tilfælde være, at målsætningerne for reformerne ikke indfries, hvilket naturligt nok er noget, der efterlader en utilfredshed i offentligheden (Torfing & Triantafillou 2017:8).

Tanken om at reformere og afprøve nye styringskoncepter i den offentlige sektor er en tendens, vi også ser i andre lande. I 2011 var det den daværende amerikanske præsident, Barack Obama, der igangsatte en gennemgående forandringsproces i det amerikanske samfund, herunder en sundhedsreform som et af de helt centrale punkter. Formålet med denne gennemgående forandringsproces - med fokus på og implementering af digitalisering, innovative løsninger, øget gennemsigtighed, effektiv budgetstyring og offentlige strategier for at styrke den økonomiske konkurrenceevne - var at genskabe tilliden til den offentlige sektor (Ibid.: 9).

En så omfattende reformering i den offentlige sektor kan beskrives som et styringsparadigme. Et styringsparadigme fortæller noget om, hvordan den offentlige sektors administration skal styres, organiseres og ledes, og fungerer som en rettesnor i forhold til de

store linjer i udviklingen af den offentlige forvaltning. Styringsparadigmer udvikles som et politisk og administrativt svar på både videnskabelige og politisk-ideologiske problematiseringer af de eksisterende paradigmer (ibid.:13).

I det følgende afsnit vil jeg beskrive tre af de mest centrale styringsparadigmer gennem det sidste århundrede: Old Public Management (OPA) med afsæt i Max Weber og Woodrow Wilsons bureaukratimodel, New Public Management (NPM), inspireret af styringstankegangen i den private sektor, og New Public Governance (NPG), der tager udgangspunkt i et ressourcemobiliseringsperspektiv (ibid.:14)

Old Public Administration

Old Public Administration (OPA) er et klassisk bureaukratisk styringsparadigme, der blev udviklet af Max Weber som et modsvar til nogle irrationelle styringsformer, herunder den traditionelle styringsform og den karismatiske styreform. Den traditionelle styreform var baseret på nedarvede forestillinger, regler og ritualer, der modvirkede effektivitet og fremskridt, og den karismatiske styreform var baseret på totalitære lederes skiftende luner, der skabte mangel på forudsigelighed og var til hindring for en velgennemtænkt fornuftsbaseeret samfundsstyring.

Max Weber så i samme forstand som den amerikanske bureaukratiforkæmper, Wilson Woodrow, nogle samfundsproblematikker - såsom usaglig og unødvendig politisk indblanding i de administrative afgørelser samt bestikkelse af offentlige embedsmænd - som de mente, at det bureaukratiske styringsparadigme kunne bidrage til at løse (Ibid.:14).

Kendetegnene ved det klassisk bureaukratiske styringsparadigme:

- Klar adskillelse mellem politik og administration. Politikerne står for at definere de overordnede mål, visioner og regler for den offentlige forvaltning, og de administrative medarbejdere står for at implementere disse mål og visioner ud fra saglige kriterier, uden indblanding fra politikerne eller befolkningen.
- Hierarkisk styring fra top til bund af alle styringsniveauer kombineret med en centraliseret kontrol af målopfyldelse, legalitet, og budgetoverholdelse.

- Horisontal arbejdsdeling der skal sikre, at medarbejderne har de nødvendige erfaringer og kompetencer til at løse opgaven på en bestemt måde.
- Administrativ styring ud fra nedskrevne regler formet på baggrund af rationelle overvejelser om mål og midler.
- Livstidsansættelse af veluddannede og velbetalte embedsmænd, der har som formål at tage hensyn til det fælles gode.

Styringskæden i OPA foreskriver altså, at vælgerne sammensætter parlamentet, som udpeger regeringen, der laver regler for den bureaukratiske forvaltnings administrative praksis og regulering af befolkningen. Til trods for at mange forbinder bureaukratisering med noget besværligt og langsommeligt, har den bureaukratiske styring gennem tiden hjulpet med at øge effektiviteten i det offentlige grundet en mere klar og entydig styring. Også ideen om at ansætte dygtige og professionelle embedsmænd til en god løn og livslang ansættelse har vist sig at være en god investering, da det har udfaset problematikker som bestikkelse i den offentlige forvaltning, samt mindsket fyringstrusler i embedsværket og dermed øget produktiviteten (Ibid.:15).

Den klassiske bureaukratiske styring betød også, at den offentlige sektors procedurelle legitimitet voksede, fordi der blev lagt vægt på mere rationelle beslutninger, der førte til implementeringen af mere korrekt sagsbehandling, bedre retssikkerhed og mere gennemsigtighed. Den strukturelle og ordentlige tankegang orienteret mod det fælles bedste medførte en positiv røst i befolkningen, der støttede op om de nye tiltag i den offentlige sektor (Ibid.:16).

Kritikpunkter af OPA er, at denne bureaukratiske styringsmodel kan være svær at få til at fungere i virkeligheden, fordi grænsen mellem politik og administration, når det kommer til stykket, ikke er synderligt adskilt, hvilket resulterer i, at den administrative arbejdsdeling bliver ufleksibel, fordi den undergraves af koordination, hierarki og regelstyring. Derudover kan offentligheden heller ikke forvente nogen garanti for, at velbetalte embedsmænd udelukkende tager hensyn til almenvellet, og ikke drager fordel af deres position ved at sikre sig selv højere løn og mere prestigefyldte arbejdsopgaver (Ibid.:16).

New Public Management

Dårlig økonomi i 80'erne havde gjort den offentlige sektor stiv og ikke særlig effektiv, hvilket affødte nye ideer og tanker om styringen i den offentlige sektor (Torfing 2017:18). New Public Management (NPM) opstår i lyset af den offentlige sektors manglende konkurrenceregulering i forhold til det private marked. Derfor åbnes der op for muligheden for, at den offentlige sektor skal drives mere som en privat virksomhed gennem strategisk privatisering og udlicitering af offentlige projekter.

Kendetegnene ved New Public Management (Ibid.:19):

- Implementering af konkurrencebaserede markedsmønstre i produktionen og leveringen af den offentlige service, der blandt andet sikres via privatisering og udlicitering.
- Mere brug af styrings- og ledelsesteknologier fra den private sektor som eksempelvis: præstationsmålinger, kontraktstyring, mål- og rammestyring, præstationsfremmende incitamentssystemer.
- Etablering af armslængdestyring mellem de øverste og nederste ledelsesniveauer, der skal styrke fleksibel styring og give mere kontrol af decentrale opgaver, vha. specialiserede forvaltningsenheder, der skal eliminere kompleksiteten og samtidig fremme en effektiv resultatstyring.
- Anvendelse af virksomhedssprog, der redefinerer borgerne som "kunder", de fagprofessionelle som "servicemedarbejdere", lederne som "chefer" og "direktører" og politikerne som medlemmer af en "virksomhedsbestyrelse"

Hovedformålet med NPM er at gøre den offentlige serviceproduktion billigere og bedre vha. konkurrencen mellem offentlige og private leverandører. Konkurrenceforholdet mellem det private og det offentlige samt implementeringen af forskellige styringsredskaber - såsom målinger af ressourceforbrug og præstationer over for resultaterne - har uden tvivl medvirket til øget effektivitet og produktivitet i mange forvaltninger og styrelser (Ibid.:19). NPM har også betydet, at der er kommet mere styr på budgetterne og, at der med mere resultatstyring

er opstået en evalueringskultur, som giver mulighed for mere selvrefleksion til videre arbejde. Det frie valg af serviceleverandør har betydet et større fokus på borgernes behov, der til gengæld, som kunder i butikken, også i højere grad gør opmærksom på deres utilfredshed, hvis ikke de mener, serviceydelserne lever op til forventninger. Her er det særligt via brugerundersøgelser, at borgeren får mulighed for at ytre sig, men med brug af denne metode er der tale om en envejskommunikation, hvor brugeren forholder sig til emnet eller problemstillingen, dog uden at kunne komme med input og forslag til løsninger. (Ibid.:20).

Implementering af NPM's styringsprincipper, herunder udliciteringen og privatiseringen af serviceydelserne, har imidlertid vist sig at medføre en forringelse af kvaliteten af velfærdsstatens ydelser. Trods mere effektivitet og budgetstyring er det ikke tale om en økonomisk gevinst i det lange løb, og det skyldes, at fokus i højere grad har været sigtet mod at vælge den billigste markedspris frem for at vælge kvalitet og mere langsigtede løsninger (Ibid.:20). Ideen om præstation- og resultatmålinger har vist sig at være mere hæmmende end fremmende. Det er for det første svært at måle effekten af alle arbejdsformer- og metoder, hvilket kan resultere i, at lederne fokuserer på det forkerte område og dermed overser væsentlige problemstillinger, som gør det svært at skabe nye produktionsgevinster. For det andet fører resultatmålinger ofte til afsløringen af fejl og mangler, der udrykkes ved indføringen af flere regler og endnu flere effektmålinger. For det tredje kan for meget kontrol være en demotiverende faktor for medarbejderne, der i værste tilfælde kan føre til lavere produktivitet. Præstationsmåling af medarbejderne betyder, at de ofte vil fokusere på at løse de lette og mere tilgængelige opgaver frem for komplekse og svære opgaver, som dermed forbliver uløst (Ibid.:21-22). Implementeringen af armlængdestyringen har betydet en svækket kommunikation mellem top og bund, hvilket har ført til mere mistillid mellem politisk ledelse og medarbejderne i forvaltningerne og dermed også forringet opgaveløsningen.

Det har også vist sig, at politikerne har haft svært ved at indfinde sig med rollen som medlemmer af en virksomhedsbestyrelse. I rollen som virksomhedsbestyrelse skal politikerne, ud fra de fastsatte overordnede mål og rammer, kunne holde det store overblik uden at blande sig i driften. Problemet her er bare, at politikerne i første omgang er gået ind i politik på baggrund af nogle mærkesager, som de brænder for og gerne vil engagere sig i. "Politikerne oplever, at deres politiske lederskab svækkes, fordi deres adgang til information fra ledere, medarbejdere og borgere svækkes. De ender med at befinde sig i et tomrum uden

det fornødne input, der kan hjælpe dem til at forstå problemerne og udvikle nye politiske løsninger, som kan mobilisere støtte og opbakning i befolkningen. Deres mulighed for at udøve politisk lederskab er således begrænset, hvilket er en del af forklaringen på den øgede mistillid til politikerne” (Ibid.:23). Mistilliden opstår, når politikerne ikke længere er i stand til at varetage offentlighedens interesser samt at gennemføre de politiske forslag, de er gået til valg på. Skellet mellem borger og politiker må ikke blive så stort, at parterne ikke har mulighed for at lytte til hinanden. Det vil nemlig betyde, at borgeren oplever politikerne som fjern og uopnåelig, noget der besværliggør politikerens mulighed for at imødekomme borgerens behov. Det manglende politiske nærvær, vil efterlade borgeren med en følelse af svigt og tillidsbrud, der i værste kan betyde, at borgeren trækker sig fra politisk aktiv deltagelse, da de oplever, at det alligevel ikke gør nogen forskel, om man engagerer sig eller ej.

New Public Governance

I takt med velfærdsstatens udvikling er samfundet blevet en mere kompleks og uigennemskuelig størrelse. New Public Governance (NPG) tager udgangspunkt i at skabe innovative løsninger på aktuelle, udfordrende problemstillinger ved at mobilisere og inddrage relevante og berørte parter viden og ressourcer i udviklingsprocesser i den offentlige sektor. Dermed bevæger NPG sig væk fra NPM’s idé om at drive den offentlige sektor som en privat virksomhed med fokus på at optimere og effektivisere og rykker i stedet tættere på ideen om at håndtere de mange uløste, komplekse samfundsproblemer gennem nye og innovative løsninger, der bryder med de sædvanlige metoder og arbejdsgange inden for området (Ibid.:26).

Tværgående samarbejde anses som en vigtig og effektiv metode til at løse komplekse problemstillinger, er grundfortællingen i NPG. “Den offentlige sektor skal hverken fremstå som en myndighed over for borgerne eller være en serviceleverandør, der tilfredsstiller kunderne, men være et mødested, hvor alle relevante og berørte parter efter bedste evne bidrager til at løse de problemer, som vi på vores breddegrader har valgt at definere som fælles” (ibid. 27). Med andre ord er der tale om samskabelse som ny metode i den offentlige sektor, hvor borgere, private aktører og andre interessenter kan hjælpe med at løfte offentlige opgaver og bidrage med nye løsninger til de fælles udfordringer.

Den offentlige sektor skal ikke længere være en serviceenhed i konkurrence med det private marked, hvor borgerne gennem brugertilfredsundersøgelser har mulighed for at udvise individuelle ønsker, og kræve forbedringer uden selv at påtage sig ansvar. Når borgernes forventninger til den offentlige sektor overgår de ressourcer, som står til rådighed, opstår der et misforhold mellem forventning og mulighed, som vil føre til en øget utilfredshed i samfundet. Borgere, erhvervsliv og relevante interessenter skal i stedet inviteres med til at være en del af den udviklingsplatform i den offentlige sektor, der skal styrke samfundet med bedre og mere innovative løsninger (Ibid.:27). Det handler om at bringe mere viden og flere erfaringer i spil, der vil kunne hjælpe med at skabe helhedsorienterede og langtidsholdbare løsninger. “De politiske målsætninger søges formuleret og implementeret gennem systematisk mobilisering af det civile samfunds og det private markeds ressourcer. Alle, der kan bidrage til at skabe bedre løsninger til at håndtere den voksende mængde “wicked problems”, skal ifølge NPG om muligt inddrages i den offentlige styring og opgaveløsning” (Ibid:29).

NPG er en videreudvikling af de foregående styringsparadigmer, og det vil derfor være muligt at finde styringsværktøjer fra både OPA og NPM. Nye værktøjer, som eksempelvis tillidsbaseret ledelse og posttransformativ ledelse, der lægger vægt på distributiv, horisontal og integrativ ledelse, indgår som en del af NPG tankegangen. Styringsværktøjerne, nye som gamle, skal hjælpe med at styrke den politiske ledelse ved at skabe et tættere samspil med borgerne, foreninger og private virksomheder (Ibid.:29). En øget borgerinddragelse er dog ikke uden problemer: “Først og fremmest er det vanskeligt at sikre lighed således, at også de resourcesvage borgere, som er dem, der ofte har størst behov for hjælp, bliver inddraget og hørt. Dernæst er der nogle centrale forvaltningsretlige spilleregler om upartiskhed i sagsbehandlingen, som skulle gå fløjten ved mere direkte borgerinddragelse. Endelig kan placering af ansvar for en administrativ proces, der er gået galt, risikere at blive uklar.” (Ibid.:30).

Samskabelse er altså langt fra en problemfri og ligetil metode, men tendensen peger dog stadig i retningen mod implementeringen af mere NPG i den offentlige sektor. Indtil videre er det mest på det kommunale og lokale niveau, der findes eksempler på samskabelse, da det som udgangspunkt er mere overskueligt at anvende metoden i en mindre målestok (ibid.:33).

Ved at lade borgerne træde mere i karakter og agere medskabere af eksempelvis offentlige serviceydelser, mobiliseres private ressourcer helt automatisk ind i den offentlige styring, som kan bidrage til større effektivitet. Det bør også fremhæves, at borgernes tillid til det offentlige vha. samskabelse kan styrkes og derigennem øge deltagelsen i offentlige styrings- og beslutningsprocesser (Agger 2017:145).

Samskabelse er et paraplybegreb for forskellige inddragelsesmetoder rettet mod den aktive medborger. Samskabelse bygger på tanken om at bruge relevante interessenter aktivt i udviklingen af innovative løsninger til komplekse problemstillinger i samfundet. I det repræsentative demokrati har borgeren en konkret stemme gennem valgdeltagelse, men samskabelsestanken går skridtet videre og retter blikket mod kommunikation og dialog, hvor fællesskabet diskuterer spørgsmål som *hvad*, *hvorfor* og *hvordan* en given samfundsrelateret udfordring bør håndteres. Alternativer til mere samskabelse, herunder borgerforslag, nye former for borgermøder, folkeråd osv., dukker op flere og flere, noget som det følgende afsnit vil se nærmere på i det næste afsnit.

Samskabelse

Samskabelse handler om at inddrage borgere i udviklingsopgaver, hvor de vil få mulighed for at være en del af et fællesskab. Her er det borgere, politikere og relevante faggrupper, der mødes til en dialog, hvor der tages udgangspunkt i et tema, alle parter har som fællesnævner. For borgerne er der måske tale om et problem, som de ønsker debatteret, hvor politikernes formål er bedre at kunne forstå problemstillingerne, samt hvorledes de kan løses. Ofte er en tredjepart inviteret med til mødet, som kan bidrage med nye perspektiver på sagen og komme med alternative løsninger. Formålet med samskabelse er at vidensdele ud fra et personligt, men også et fagligt synspunkt, så parterne kan opnå en bredere indsigt i problemstillingen (Holdt 2014:23f).

Samskabelse handler om at lave smarte og effektive løsninger, hvor dialog, i form af at turde lytte til og involvere hinanden, spiller en vigtig rolle. Anvendelse af samskabelse i beslutningsprocesser er en måde at finde løsninger i fællesskabet, dvs. at partnere og målgruppen sammen udvikler nye ideer og altså deler deres viden, faglighed og erfaringer. Når forskellige partnere, herunder eksperter, politikere, borgere og interessenter mødes under samme tag, er muligheden for at udveksle erfaringer og viden om emnet - og dermed komme grundigt omkring problemstillingen - i højere grad en mulighed. Udgangspunktet er et fælles problem, hvor alle parter er åbne over for de forskellige løsninger, der smides på bordet. Det gavner ikke metoderne, hvis de involverede partnere på forhånd går ind i dialogen med forudbestemte kriterier for, hvordan deltagelsen bliver en succes. Derimod må parterne forholde sig åbne over for, hvad de andre partnere har af forslag og input til at nå frem til en mulig løsning (ibid.:24).

Samskabelse handler om vidensdeling og samarbejde på tværs af fællesskaber. Når der inviteres til samskabelse, bør den innovative tankegang prioriteres over det ”man plejer at gøre”. Samskabelse er ikke et projektsamarbejde, hvor man arbejder sammen dagligt, men en anderledes inddragelse af målgrupper og interessenter, der mødes under andre omstændigheder end normalt. Der er nærmere tale om et set-up i form af en workshop, hvor alle parter mødes. Alle parter må være indstillet på, at de bidrager med brugbar viden på

samme niveau som de andre og ikke mindst, at alle parter er ligestillet i det dialogbaserede forløb. Værdien opstår i samarbejdet med de andre udefrakommende parter (ibid.:25).

Samskabelse kan være en kompliceret affære og ikke mindst en tidskrævende proces, idet processen kræver, at mange mennesker mødes på lige fod med det udgangspunkt, at man bør være åben for dialog og mødet med det fremmede - andre erfaringer og ny viden. Det handler om, at samarbejdet på tværs af forskellige konstellationer kan skabe værdi for fællesskabet, hvilket kræver åbenhed og tålmodighed fra de deltagende parter (ibid.).

Top-down eller bottom-up processer

I New Public Management sker inddragelse af borgeren udelukkende ud fra en *top-down* tilgang, hvor initiativet til samskabelse sker fra politisk side, altså oppefra og ned. Her er det offentlige styret som en virksomhed, der tager lederskab for inddragelsesprocesserne, og det er derfor også dem, der bestemmer, hvem og hvornår der skal inddrages. Her hænger inddragelsesprocesserne ofte også sammen med, at der skal tages helt konkrete politiske beslutninger. Borgeren ses som en bruger af systemet, som kunde eller klient og altså ikke som en potentiel samarbejdspartner.

I New Public Governance er fokus i langt højere grad på, at det er borgeren, der bliver inddraget i sin egenskab af medborger i samfundet og ikke som bruger af et bestemt produkt. Her kan borgerinddragelsesprocesser og samskabelse komme nedefra og initiativet være taget af borgerne, dette kaldes en *bottom-up proces*. Så afhængig af hvor initiativet kommer fra, afgøres det, hvilken type proces, der er i spil (Hansen 2010b:20).

Cases

I det følgende vil en række forskellige eksempler på cases om samskabelse, der bygger på bottom-up tilgangen, blive præsenteret.

I radioprogrammet P1 Orientering (Danmarks Radio, 2017) debatteres emnet samskabelse og særligt, hvordan metoden kan anvendes lokalt ude i kommunerne. Anne Tortzen, grundlægger og leder af Center for Borgerdialog, mener, at det er kommunernes ansvar at være fleksible i forbindelse med samskabelse, men at energien til samskabelse skal findes ude hos borgerne. Initiativet til samskabelse skal være borgerdrevet og borgerne skal have plads

til at komme med innovative ideer eller løsningsorienterede forslag, hvor det er kommunens rolle at støtte og agere facilitator for borgerne. Initiativet skal derfor være baseret på en bottom-up tilgang, men have støtte, hjælp og vejledning fra den offentlige instans.

Samskabelse inden for det kommunale område berører sjældent områder inden for kernevelfærden. Det kan for kommunerne virke skræmmende at slippe styringen og invitere borgerne med ind i maskinrummet. Dialogbaseret samskabelse kræver meget organisering, fordi det forventes, at mennesker mødes til fysisk samvær på tværs af faglige og sociale områder. Det er ifølge Anne Tortzen vigtigt, at borgerne selv tager initiativ og ansvar i demokratiske samskabelsesprocesser, da det giver et bedre udgangspunkt for samarbejdet mellem borger og kommune.

Når borgerne skal indgå i udviklingsprojekter eller demokratiske beslutningsprocesser, er det afgørende, at politikerne giver sig tid til at møde borgerne i øjenhøjde og at indgå i en ligeværdig dialog, for at vigtig viden og erfaring ikke går tabt i processen. Hvis borger og politiker har svært ved at finde et fælles sprog, kan det føre til interessekonflikter, sænke processen eller i værste tilfælde eliminere muligheden for at projektet gennemføres. Samarbejde mellem eksempelvis borger og politiker kan løfte fællesskabet, og her er samskabelse et redskab til bedre og mere udvikling særligt lokalt ude i de mindre samfund. Drivkraften i samskabelsen opstår i samarbejdet mellem borger og politiker, når parterne opnår en fælles forståelse. Det bliver ikke samskabelse, blot fordi man siger, det skal være det. Det starter med, at man i fællesskab finder ud af, i hvilken retning man gerne ser projektet skal gå og så løbende sørger for at understøtte denne fælles forståelse gennem dialog.

Samskabelse i Hedensted Kommune

Et fint eksempel er fra Hedensted Kommune, hvor et lille bysamfund i fællesskab ønsker at forskønne byen. Borgerne inviterer via en avisannonce Hedensted kommune med til at udarbejde en helhedsplan for projektet, hvortil det viser sig at være overraskende let at blive enige om en fælles vision for byfornyelsen. Borgernes store engagement og drift for projektet, suppleret med kommunens støtte betyder, at det er muligt at nå det ønskede mål for projektet. Projektet forbliver under hele forløbet et samarbejde mellem borger og politiker, hvor borgerne får lov til at bidrage helt konkret i udviklingen fra idé til virkelighed.

Dialog må siges at være et nøgleord i dette eksempel, da det er god dialog mellem de to parter, der fører projektet ud i virkeligheden. Politikerne og borgerne mødes på lige fod, og taler sammen ud fra en fælles interesse om at forandre i en positiv retning. Dialogen er med til at skabe tillid mellem de to parter, en tillid der følger projektet til dørs. Den nære og direkte dialog mellem borger og politiker hjælper med at forme processen tættere mod borgernes ønskede resultat. Traditionelt set kunne forslaget komme i høring, hvorefter afgørelsen skulle skrives ind i en lokalplan, inden ideen til sidst kunne implementeres i virkeligheden. Samskabelse mellem borger og politiker kan altså være en mere effektiv og holdbar løsning (ibid.).

Erfaringen i Hedensted kommune er, at samskabelse er en styrke til de lokale fællesskaber mellem borger og politiker, og at metoden kan hjælpe med at skabe bæredygtig velfærd, fordi projekterne tager udgangspunkt i borgernes egen dagligdag, viden og erfaring. Inddragelsen af borgerne giver dem mulighed for at bidrage med relevant viden, som kan medvirke til at skabe langtidsholdbare løsninger.

Medborgerne på Nørrebro

En artikel fra Altinget (2018) bringer en konkret case om samskabelse, hvor en gruppe borgere på Nørrebro i København har taget sagen i egen hånd og inviteret politikerne til et borgermøde. Formålet med borgermødet er at præsentere nogle konkrete planer for lokalområdet. Det er det omvendte spil, hvor borgerne i samarbejde med den Nørrebro-baserede organisation Medborgerne, mødes og udarbejder ideer og handlingsplaner, der skal hjælpe med at danne en mere solid grobund for forandringerne.

Budgetforhandlinger venter forud, og det er derfor ikke uden grund, at borgerne føler det nødvendigt at få politikernes fulde opmærksomhed, inden disse forhandlinger går i gang. Formålet, med at borgerne inviterer politikerne til et borgermøde på eget initiativ, er ganske enkelt at få politikerne til i højere grad at forpligte sig på at imødegå deres ønsker for lokalområdet. Efter adskillige borgermøder afholdt på politikernes initiativ, hvor borgerne får mulighed for at komme med kommentarer og input på politikernes oplæg, mener Nørrebro-borgerne ikke, at det i sidste ende gør nogen stor forskel. Tværtimod føler de, at det blot er et politisk spil, der i sidste ende hverken gavner borger eller politiker. For selvom de er blevet lyttet til, har politikerne ikke formået at tage borgernes forbedringsforslag med helt ind på rådhuset, hvor beslutningerne i sidste ende forsegles (Lessel, 2018).

Når de initiativrige borgere vælger at vende bøtten på hovedet og agere lokale politikere, er det fordi, de mener, at der må gøres noget for at vække deres kommunale politikere. Det nytter ikke noget at råbe ad politikere gennem lokal avisen eller på de sociale medier. Det er bare tom snak uden indhold, som politikere nemt kan feje af vejen. Det er derfor på tide, at politikere ser deres borgere øjnene og bliver tvunget til at lytte og tage stilling til borgernes ideer, frem for at det altid er borgerne, der skal lytte til politikernes forslag. Ikke mere tom snak og manglende handling fra politikernes side. Nu forsøger borgerne at tale politikernes sprog for at få politikere til at handle på problemerne.

Borgerne fik på mødet mulighed for at præsentere deres kritik samt deres forslag til forbedringer i lokalområdet for politikere. Derudover havde Medborgerne inviteret andre interessenter med til mødet, der som supplement til borgernes ønsker forud for mødet havde arbejdet med konkrete løsninger til borgernes problemstillinger. Formålet med at inddrage disse interessenter var at komme politikere i forkøbet, så borgernes ideer ikke blot vil ende på et skrivebord. Med de allerede udarbejdede planer burde det være en nem omgang for politikere at tage forslagene med til de kommende budgetforhandlinger. Til mødet fik politikere også mulighed for at få ordet, idet borgerne direkte spurgte ind til, hvorvidt politikere vil gå videre med borgernes konkrete forslag og handlingsplaner. Hertil svarede samtlige politikere, at de ville arbejde for at bringe de præsenterede forslag i spil inden for en nær fremtid.

Folkerådet

Ifølge den danske teolog Hal Koch skal demokratiet ses som en livsform, der praktiseres gennem samtalen og ikke blot ved afstemning. Det er for Hal Koch altafgørende, at den politiske beslutningsproces ”ikke er bestemt ved afstemning, men ved samtalen og forhandlingen, ved den gensidige respekt og forståelse ved den heraf fremvoksende sans for helhedens interesse” (Koch 1945:21-23). Han taler om, at demokratiets væsen skal bygge på forståelsen for helheden og ikke blot individets interesse. Der er tale om en bæredygtig dannelse, der går ud på at kunne indgå som en del af helheden og handle empatisk ud fra forståelsen af helheden. At have en følelse af ansvar samt at kunne tage del i store og små fællesskaber er et vigtigt lod til at skabe medborgerskab, hvor borgerne enten inddrager sig selv eller lader sig inddrage fra politisk side (Lange 2016:52).

På Vestjyllands Højskole i Ringkøbing-Skjern Kommune havde man i forbindelse med kommunalvalget i 2013 inviteret til et klassisk vælgermøde, med politikerne placeret på scenen og borgerne nede i salen. Her er det normalt kendt, at borgerne kan stille politikerne spørgsmål og rette kritik mod deres politiske arbejde. En tilgang der ofte ender med at handle mere om at kritisere og forsvare sine handlinger (eller mangel på samme) frem for at lægge vægt på forståelse og løsninger. Så med udgangspunkt i Hal Kochs idé om at mødes som mennesker til ligeværdig dialog samt til deling af viden og livserfaringer opstod ideen om Folkerådet.

I Folkerådet deltager alle på lige fod i samtalen, og politikerne er derfor trukket ned fra scenen og placeret ude i mindre grupper sammen med resten af deltagerne. Med grupperne skabes der et socialt rum, som gør det lettere at imødekomme hinanden og tale sammen som mennesker. Der arbejdes med et overordnet tema, frem for konkrete politiske sager. Det overordnede tema skal have fokus på relevant udvikling i kommunen, men formålet er ikke at udvikle konkrete nye ideer eller tage afgørende beslutninger. Det er den frie, kreative og fælles samtale, der er i fokus. For at kunne danne forståelse for helheden får deltagerne mulighed for at dele essensen af dialogen i grupperne. Ud over gruppedialogen, taler udvalgte deltagere undervejs om deres syn på aftenens tema, og derudover er en ekstern debattør inviteret til at fremlægge et inspirationsoplæg, der skal bringe nye eller radikalt anderledes perspektiver på banen. Til sidst får grupperne mulighed for at dele essensen fra dialogerne i en fælles samtale (Ibid.:55-56).

Folkerådet er en platform, hvor dialog mellem mennesker igangsættes. Det kan være med til at sætte frø til nye ideer, udviklingsprojekter eller give klarhed over allerede eksisterende problemstillinger. Den ligeværdige samtale er en del af den demokratiske læringsproces, men ikke en selvfølge i vores demokrati. Det samtalerum, som Folkerådet er med til at skabe, er et vigtigt skridt mod et større erfaringsgrundlag i den politiske samtale, hvor borgernes engagement er afgørende for aktivt medborgerskab i særligt lokale fællesskaber (Ibid.:57).

Aktivt medborgerskab

Til at skabe samskabelse kræves det aktive medborgere. Der må foreligge et ønske fra borgerens side om at engagere sig i demokratiet med udgangspunkt i at skabe forandring og udvikling i samfundet. Den aktive medborger er første led til at sætte skub i en

forandringsproces. Det aktive medborgerskab kan være med til at afhjælpe demokratiets forfald. Borgerens lyst til at agere ildsjæl for en konkret sag eller et område skal motiveres med, at der gives adgang til fællesskabet i form af inddragelse i en politisk proces. Her er det vigtigt ikke at overse de marginaliserede grupper i samfundet. Tanken bag aktivt medborgerskab er at inddrage alle samfundslag i demokratiske processer og dermed sikre sig, at ingen borgere bliver overset til fordel for flere elitære borgergrupper, der på forhånd har viden om og interesse for emnet. Aktivt medborgerskab kan både være deltagelse i vælgermøder, demonstrationer, skriftlige klager og forslag til offentlige myndigheder, frivilligt arbejde eller en plads i skolebestyrelsen osv. Det aktive medborgerskab giver sig til udtryk ved, at borgerne viser interesse i det samfund, de er en del af på den ene eller anden måde (Rahbek 2016:18).

Borgerforslag

Deltagelsen i demokratiet er historisk lav. Kun fem procent af danskerne er medlem af et politisk parti, så hvad kan politikerne gøre for at involvere flere borgere i demokratiet og i den politiske proces? For at sikre at borgerne ikke driver for langt væk fra deltagelsen i demokratiet, er det partiernes opgave fortsat at gøre demokratiet relevant, mener Rune Bastrup. De politiske partier har svært ved at katalysere deres kræfter ind i politikudvikling, der fører til konkrete forandringer. Politikerlede og mistillid til politikerne opstår, når borgerne føler en stor distance fra deres hverdag til den hverdag, der foregår inde på Christiansborg. Borgernes problemer eller udfordringer løses ikke nødvendigvis med nye lovforslag eller flere penge, noget som politikerne ser som deres primære opgave. Så snart borgerne inviteres med i debatten og får lov til at involvere sig i den politiske proces, kan de i fællesskab med politikerne være med til at opnå optimale løsninger.

Siden marts 2018 har alle personer med stemmeret til folketingsvalg kunne stille et borgerforslag. For at fremsætte et borgerforslag kræver det mindst tre medstillere af forslaget, samt at reglerne for ordningen overholdes. Hvis mindst 50.000 støtter borgerforslaget, vil det blive fremsat som beslutningsforslag og blive behandlet og stemt om i Folketingssalen (Folketinget – borgerforslag 2018).

I en podcast fra Netavisen Pio (Netavisen Pio 2017) debatterer Uffe Elbæk, formand for Alternativet og Christine Antorini, folketingsmedlem for Socialdemokratiet, samt Rune

Baastrup, direktør og specialkonsulent hos DeltagerDanmark, hvordan demokratiet kan fornyes, og hvordan borgerne kan få mere inddragelse end blot ved at stemme hver fjerde år. Debatten tager udgangspunkt i problematikken omkring politikerlede, og i at afstanden mellem borger og politiker er blevet for stor.

Borgerforslag kan motivere borgerne til at forholde sig til det samfund, de er en del af, samt være med til at påvirke den politiske debat inde på Christiansborg. Det er vigtigt, at borgerne kan mærke, de har en stemme og kan være med til at sætte en dagsorden i Folketinget. Ifølge Uffe Elbæk er borgerforslag et redskab til demokratisk mobilisering samt et supplement til den politiske dagsorden, der kan sætte fokus på nogle spørgsmål, som ellers ikke ville se dagens lys i folketingsalen. Borgerforslag kan skabe et politisk pres og sætte en dagsorden, der tvinger de politiske partier til at ytre deres holdninger og tage stilling til de mere ubehagelige spørgsmål. Christine Antorini mener derimod ikke, at politikerne er så svære at komme i kontakt med og ser det som en demokratisk tradition i Danmark, at politikerne er tæt på borgerne. Hun fremhæver borgerhøring som en måde for borgeren at møde politikerne på. Antorini finder det interessant og værdifuldt, at borgerne selv skal organisere sig med borgerforslag, men tvivler på, at borgerforslag er et rigtigt tiltag i forhold til vores repræsentative demokrati, hvor det som bekendt er de folkevalgte politikeres opgave at varetage borgernes interesser. Hun frygter, at borgerforslag kan blive elitens legeplads for de i forvejen etablerede organisationer, der ofte er involveret i de politiske processer. Problemer ligger i, at man ikke behøver ikke bringe helhedsovervejelser med i forslagene, og derfor kan man diskutere, hvorvidt forslagene egentlig bliver stillet til gavn for den brede befolkning eller blot er en fordel for den enkelte organisation. Derudover mener Antorini, at borgerforslag kan være med til at afstumpe den politiske debat, fordi man ikke forholder sig helhedsorienteret til forslaget, her understreger hun, hvordan det hurtigt kan blive et ja eller nej spørgsmål, hvilket ikke er optimalt for demokratiske diskussioner.

Ifølge Uffe Elbæk ekskluderer de traditionelle partier deres vælgere ved ikke at inddrage dem i beslutningsprocesserne. Et eksempel på direkte demokrati og 100 procent inddragelse er det nystiftede parti, Initiativet, der udvikler deres politik ud fra borgernes behov. Initiativet skaber rammerne for politikudvikling, mens det er borgerne, der bestemmer indholdet. Det er kvalitativt fokus frem for kvantitativt, hvilket betyder, at man ikke kan tage stilling til det hele, men i stedet sættes der fokus på nogle enkelte ting, hvor borgerne er 100 procent med i beslutningsprocessen (Initiativet i.d.). Også i Alternativet bruger de borgere

som en vigtig del af deres politiske platform. De afholder politiske laboratorier inden for et forudbestemt emne, hvor borgerne kan deltage i debatten på lige fod med politikerne. På den måde får Alternativet et indblik i, hvad deres vælgere tænker om forskellige samfundsproblematikker og eventuelt, hvordan de kan løses eller ses på med andre øjne. Elbæk påpeger, at der er forskel på livspolitik og partipolitik. Ikke alle er interesseret i at gå i dybden med politiske reformer eller tilblivelsen af love og regler, men de fleste har holdninger til politik, fordi det påvirker vores hverdagsliv.

Der er en strømning i den offentlige sektor mod mere samskabelse og borgerinddragelse, som også er en del af New Public Governance tankegangen. Hvor processen i højere grad er bottom-up styret frem for top-down, som det tidligere ofte var set i styringsparadigmer, der bygger på new public management. Samskabelse skaber plads til ligeværdig dialog borger og politiker i mellem og danner grobund for nye løsninger til komplekse problemstillinger i samfundet. Samskabelse og inddragelse fører til reflekteret viden og opløfter borgeren til aktiv deltagelse ved at give dem mere selvbestemmelse i demokratiet. En vigtig betragtning, hvis man vil imødekomme problemer som politikerlede.

Diskussion

“What are the conditions under which it is possible for the Great Society to approach more closely and vitally the status of a Great Community, and thus take form in genuinely democratic societies and state? What are the conditions under which we may reasonably picture the Public emerging from its eclipse?” (Dewey 2016:182).

I “The Public and Its Problems” fremlægger Dewey et billede af offentligheden som formørket, forvirret og ude af stand til at organisere sig i samfundet som politiske væsener. Deweys kritik kan læses som en provokation til offentligheden, fra hvilken han ønsker en reaktion. Hans “opsang” lyder: offentligheden må vågne op og træde ud af mørket og ind i fællesskabet. Demokratiske handlinger opstår i kraft af et fællesskab, men Dewey så en offentlighed, der ikke længere prioriterede fællesskabet og altså heller ikke demokratiet. Det er i fællesskabet, at mennesket mødes og udveksler viden og erfaring, hvorfra en ny forståelse opstår. Når mennesket indgår og organiserer sig i et fællesskab, anerkender de sig som en del af offentligheden. Offentlighedens organisering er nødvendig for, at borgerne kan forene sig i diskussionen om offentlighedens problemer.

Offentligheden har, ifølge Dewey, en vigtig rolle i forhold til de komplekse problemer i samfundet, fordi den indgår som et led i skabelsen af disse problemer, og derfor er det først og fremmest i Deweys interesse, at offentligheden “vågner op”, så at sige, og erkender sine handlingers konsekvenser. Konsekvensen af befolkningens manglende deltagelse i det store fællesskab er, at beslutningsmagten overgår til eksperter, der udnytter deres magtpositioner til egen fordel. Borgernes potentielle stemme vil forsvinde væk i det store samfund, hvor de menneskelige værdier ikke prioriteres i lige så høj grad som i det store fællesskab. Derfor understreger Dewey vigtigheden af, at borgerne iagttager de repræsentanter, der skal varetage offentlighedens interesser.

Teknologiens indflydelse på politik

Den tematik man kan sige er til stede og måske overordnet er Deweys forhold til den teknologiske udvikling - eller udvikling generelt. Teknologien spiller en stor rolle i og for offentlighedens formørkelse - og særligt den nye underholdningsindustri forblænder

offentlighedens blik på de egentlige problemstillinger. Det er ikke ny viden, at teknologiens indtog har forandret menneskets måde at være i verden på, og herunder også at teknologien påvirker os på et utal af punkter - positive som negative. Man kan argumentere for, at teknologi bidrager til udvikling i samfundet, men problemet er, at mennesket ikke stopper op og forholder sig til denne udvikling, ville Dewey mene. Mennesket lider af erfaringstab i det forhastede samfund, hvilket betyder, at mennesket fremmedgøres i deres moralske handlinger, som kan udgøre en trussel for demokratiets fremdrift.

En indvending mod teknologien kunne yderligere være, at den forhindrer mennesket i at føle omsorg og mærke hinanden og - ikke mindst - sig selv, noget som Dewey opfatter som en distraktion for kommunikationen i fællesskabet. Denne svækkelse gør, at offentligheden ikke formår at forholde sig til den udvikling, den er omgivet af, og derfor heller ikke er i stand til at kaste deres kritiske blik på demokratiets tilstand. Tiden spiller også en afgørende faktor, og udviklingen i det industrielle samfund giver mennesket mindre tid til refleksion over deres handlinger. Man kan ligeledes hævde, at det er paradoksalt, at mennesket ikke er i stand til at håndtere den teknologi, som de selv har været med til at skabe, men den teknologiske udvikling overskrider alle grænser for hastighed. Et dilemma der optræder, og som man også kan se mange eksempler på i dag, er at etik og moral ikke følger med teknologiens udvikling. Lovgivningen har i mange år haltet, når det kom sig til forbrydelser på internettet; identitetstyveri, hacking, tyveri af bankoplysninger m.v.

Klimadebatten

Dewey mener formørkelsen af offentligheden, gør befolkningen ude af stand til at forstå sammenhængen mellem deres egne lidelser og de sociale aktiviteter, hvis indirekte konsekvenser er ansvarlige for lidelserne. Et aktuelt eksempel på menneskets manglende forståelse af deres handlingers konsekvenser er hele klimadebatten. I Danmark er det efterhånden et bredt udsnit af befolkningen, der er meget bevidste om, at menneskets CO₂-aftryk er en medspiller i forhold til højere temperaturstigning, hvilket kan vise sig at have alvorlige konsekvenser for planeten. Til trods for denne viden kan det diskuteres, hvor meget vi regulerer vores handlinger i forhold til at opnå et lavere CO₂-aftryk. Allerede nu oplever vi markante ændringer i vejrforholdene, hvor tørkeperioder, flere storme og mere nedbør har vist sig som en udfordring i samfundet. Menneskets handlinger har indirekte

konsekvenser for fremtidige byrder, men i dagligdagens sociale aktiviteter ser vi ikke lidelserne og fokuserer hellere på nydelserne.

Vi lever i en kultur hvor udvikling og anvendelse af materielle goder er en høj prioritet. Vi er i vores bevidsthed godt klar over konsekvenserne af, at det menneskeskabte forbrug i stigende grad forøges. Her vil det, ifølge Dewey, være offentlighedens opgave først og fremmest at søge mod fællesskabet og diskutere det fælles gode - og ud fra det bruge kommunikation til at forstå sammenhængen mellem handlinger og konsekvenser. Derefter har offentligheden den mulighed at vælge repræsentanter, der er stand til at regulere tilstande i samfundet, som vil komme klimaet til gode.

Når det politiske system kommer i ubalance

Politikerlede kan tolkes som et tegn på en ubalance i det politiske system og efterlader spørgsmålet om, hvorvidt vi har et demokratisk problem i vores nuværende repræsentative demokrati? Ifølge Dewey er politikerlede et demokratisk problem, fordi det først og fremmest er den enkelte, der skal vælge fællesskabet og bidrage dertil (Dewey 2016:175). Politikerlede afholder borgeren fra at engagere sig aktivt i det demokratiske fællesskab, noget som Dewey ser som ødelæggende for demokratiet. Hvorvidt de folkevalgte repræsentanter i det repræsentative demokrati har ansvaret for at træffe beslutninger ud fra en overbevisning om, at det gavner flest borgere bedst muligt, kan diskuteres.

I Deweys ideelle demokrati hersker ingen tvivl om, at repræsentanterne skal varetage borgernes interesser, mens den repræsentative demokratiske model i udgangspunktet ikke kræver denne forståelse. Her er repræsentanterne i en position, hvor de - uden nogen form for indflydelse fra borgerne og udelukkende ud fra egen fornuft og dømmekraft - kan træffe demokratiske beslutninger på vegne af borgerne. Når repræsentanterne distancerer forholdet til borgerne, mister de samtidig følelsen omkring borgernes behov. Når borgerne ikke føler sig hørt eller set af deres politikere, har de i det repræsentative demokrati muligheden for at sætte deres kryds andetsteds ved næste folketingsvalg. Her vil det så være nye repræsentanter, der skal forsøge at forandre til fordel for deres vælgere osv. Hvorledes gavner det demokratiet, hvis politikerne ikke finder det nødvendigt at forholde sig til og lytte til, hvad borgerne har at sige? Ud fra Deweys forståelse er det ikke muligt at adskille demokratiet fra fællesskabet, da de hænger uløseligt sammen. Derfor giver det, som også Dewey påpeger, rigtig god mening

at forsøge at forstå hinanden i fællesskabet og bruge den viden, der opstår i fællesskabet til at udvikle samfundet mod et fælles gode.

Betydningen af borgernes aktive deltagelse i demokratiet

Borgernes aktive involvering i politik er et gode for ethvert samfund. Mogens Herman Hansen fremhæver, at aktiv deltagelse ikke blot har en positiv effekt på demokratiet, men også vil pege tilbage på vælgeren selv. "At sætte sig ind i andre folks synspunkter og forstå deres argumenter fremmer empatien og de sociale egenskaber, der er nødvendige, for at man kan leve i et samfund." (Hansen 2010a:103). Den aktive deltagelse i debatten kan hermed ses som et middel til at få indflydelse, mens borgerens udvikling bliver et mål uanset, hvordan resultatet falder ud. Det deliberative demokrati er et godt eksempel på, hvornår et demokrati går fra kun at være en styreform til at blive en livsform; en måde at være i verden på. Denne form for demokrati har med sine idealer nogle pædagogiske og psykologiske elementer, der rækker langt udover staten, og som er gældende i flere af livets forhold. Det handler her om en demokratisering af samfundskulturen, at skabe, forme og danne folket til at deltage på lige fod med politikerne.

Problemet med populismen

Populisme er et fænomen, der på lige fod med politikerlede, er blevet italesat indenfor den sidste årrække. Med populisme menes der kort sagt, at der tales til følelserne og ikke fornuften; at en række politikere fornemmer hvilken vej deres vælgere gerne vil gå rent politisk og følger den for at blive ved magten. Fake News er ligeledes et fænomen, der lægger sig tæt op af populismen, da Fake News er en betegnelse, der bruges om den mængde nyhedsstof, der er sat i verden for at distrahere og forvirrer vælgerne. Man kan argumentere for, at medielandskabet og politiken har noget til fælles i dag, idet at medierne videreformidler det budskab, vælgerne kan vil høre.

I sin kritik offentligheden påpeger Dewey hvordan de forvrængede medier der strømmer ud i samfundet, taler til følelser og ikke fornuft og hertil mener Dewey at mennesket bruger følelser, men ikke viden. Sagt på en anden måde, så føler og oplever mennesket, men erkender ikke indholdet ud fra deres oplevelser. Ifølge Dewey skal erkendelsen bruges til at forstå sammenhængen mellem handlinger og konsekvenser. Når

mennesket ikke forholder sig til deres handlinger, kan de heller ikke være bevidste om deres interesser. Mennesket bør være bevidste om deres interesser, for at kunne vælge de repræsentanter der kan varetage disse interesser. Det er i afvigelsen af offentlighedens interesser at politikerlede opstår.

Under den amerikanske valgkamp i 2016 slog fake news fænomenet for alvor igennem. Fake news forekommer ikke som noget fænomen der ønsker at varetage offentlighedens interesser, da det har til formål at oplyse mennesket med fejlagtig viden for eksempelvis at opnå flere vælgere (som under præsidentvalget i 2016). I stedet for at fokusere på reel og nyttig viden, videreformidler fake news medier udelukkende det, som vælgerne gerne vil høre om. Problemet med fake news opstår i den måde mennesket forholder sig til disse medier, som ofte er ret ukritisk og uden en forståelse af at kunne nuancere viden.

Et andet meget anvendt talerør er de sociale medier, der muliggør at politikerne nemt kan nå ud til deres vælgere vha. korte og hurtige opdateringer, der i højere grad taler til det emotionelle og moralen, end viden og fornuften. Populistiske greb, fake news og sociale medier gør den politiske debat fattig og unuanceret, og holder befolkningen distanceret fra reelle udfordringer i samfundet som eksempelvis flygtningekrisen, klimaudfordringer eller mængden af arbejdsrelaterede stress.

Problemer med samskabelse

Samskabelse viser sig på mange måder at være den praktiske dimension som Dewey ikke selv nåede frem til i hans ideelle demokratiske stat. Samskabelse er en måde hvorpå det er muligt at organisere lokale fællesskaber og bruge kommunikation til at finde en fælles forståelse. Det er i et tidligere afsnit blevet beskrevet at den offentlige sektor på baggrund af implementering af New Public Governance styringsværktøjer, oftere og oftere anvender samskabelse som et led i en politisk beslutningsproces.

Dog går ideen om samskabelse ikke helt fri for kritik. Kritikken forlyder at brugen af samskabelse i de demokratiske beslutningsprocesser blot er overfladiske og i sidste ende ikke gør nogen reel forskel for borgerne. Et andet kritikpunkt beskylder brugen af samskabelse som et dække, der har til formål at legitimere en given beslutning. Et tredje kritikpunkt handler om hvem der i sidste ende har ansvaret, hvis samskabelsesprocessen ikke opnår det ønskede mål (Agger 2017:146). Hvis samskabelsen misbruges af politikerne til at trumfe

selvvalgte beslutninger igennem, vil det betyde at tilliden til både dem og metoden lider et knæk. Ikke blot misbruges ideen om samskabelse som værende vidensdelende, dialogskabende og rummelig i sin tilgang, men også borgernes godvillighed som aktive medborgere misbruges.

Samskabelse er tilmed blevet beskyldt for at være et pop-ord, som politikerne har taget til sig, for at virke mere åbne for borgernes meninger og holdninger til demokratiet. Hvis samskabelse blot sker for samskabelsens skyld, falder ideen om at skabe forandringer i samarbejde med borgerne til jorden. Samskabelse vil ikke have noget formål, hvis ikke alle parter i processen, arbejder målrettet mod at opnå en fælles forståelse for problemet. Det nytter ikke noget at bruge tid og kræfter på at skabe samskabelses-platforme, hvis ikke der er incitament for at man i fællesskab ønsker, at opnå forandring.

Borgerforslag er et tiltag der henvender sig de aktive medborgere. Sker det at borgerforslaget opnår det tilstrækkelige antal stemmer, ledes forslaget videre til folketingspolitikere. To forslag, herunder afskaffelse af studiefremdriftreformen og indførelse af automatisk organdonation, er indtil videre kommet igennem nåleøjet. Begge forslag blevet nedstemt nærmest før politikerne havde hørt dem, hvorfra det må altså udledes at politikerne umiddelbart er meget skeptiske over for ideen om borgerforslag, hvilket er ironisk nok, når de samtidig anerkender politikerledelse som et problem (Mansø: 2018).

At politikerne ikke er enige i borgernes forslag er jo en del af præmissen for ideen, men indtil videre ret tydelige afvisning fra politikerne på Christiansborg, kunne tyde på, at de slet ikke er interesseret i at lytte til befolkningen.

Gentænkning af demokratiet

Vi befinder os i dag i et demokratisk samfund, hvor partipolitik spiller en stor rolle i den politiske dagsorden. Som tidligere nævnt er der opstået en politisk debatkultur, der i højere grad fokuserer på at nedgøre forslag på baggrund af partifarve i stedet for at samarbejde mod bedre løsninger for samfundet. Vores demokrati lider under en fragmenteret politik, der sætter en stopper for samfundets udvikling og samtidig kan siges at give politikerleden vokseværk. Hvis vi går til Dewey, mener han, at demokratiet må gentænkes, og at det er offentligheden, der bør påpege politikernes utroværdighed. Gentænkning skal ske i offentligheden, hos den enkelte og i fællesskabet. Det vil altså også sige, at Dewey mener, at

offentligheden må bryste sig med en mere kritisk tilgang til, hvad de bliver eksponeret for som offentlighed og som privatperson - samtidig med at de bør kigge indad. Politik er, ifølge Dewey, noget man hele tiden gør, og derfor må det også afspejle sig i det liv, man lever.

Ideen om samskabelse skal ske på baggrund af et aktivt medborgerskab. Det kræver dog, at borgerne skal føle sig motiveret til at deltage i de demokratiske processer, der rækker ud over valgdeltagelsen. Ved at åbne op for en fælles dialog borger og politiker i mellem udviser politikerne også en tiltro til borgerne og til, at de gerne vil fællesskabet. I eksemplet med Hedensted Kommune så vi, hvordan politikernes velvillighed til samarbejde gav borgerne en fornyet tro på, at de kunne være med til at skabe forandring i lokalsamfundet. Initiativet var borgernes, men muliggørelsen opstår, idet politikerne indvilliger i at mødes med deres medborgere. I mødet mellem borger og politiker opstår et fællesskab, hvor de har mulighed for at udveksle og dele viden. Borgerne deler her deres erfaringer og giver politikerne indsigt i, hvad de mener, der skal til for at opnå det bedst mulige resultat. Politikerne kan bidrage med deres viden i forhold til budget, den nødvendige tidsramme og forventninger til borgernes arbejde.

Denne case er et godt eksempel på, hvordan samskabelse bringer fællesskabets styrke i spil. Samskabelse er et godt eksempel på, hvordan man i praksis gør det muligt at udleve Deweys ideelle demokratiske stat.

Et alternativt demokrati

Alternativet er et politisk parti drevet af innovative ideer, hvor det handler om at prøve noget nyt. Deres Dewey-inspirerede politiske laboratorier spiller en vigtig rolle i udviklingen af deres politik, hvor de i samarbejde med deres vælgere, mødes og udvikler ideer inden for et specifikt område, som de har en fælles interesse i. Det minder på mange måder om den deliberative debatform, hvor individuelle ønsker nedprioriteres og i stedet prioriteres fælles interesser.

Alternativets meget alternative tilgang til at skabe politik, er for mange en uvant situation. Selv mener Alternativet at det er en nødvendighed: "Valgdeltagelsen er stadig høj i Danmark - både på nationalt, regionalt og kommunalt plan. Og flere steder i samfundet spirer konkrete løsningsforslag på tidens udfordringer frem. Et nybrud er på vej, og enkeltpersoner,

foreninger, virksomheder og organisationer udviser i stigende grad et beundringsværdigt demokratisk ansvar og et folkeligt engagement. Men selvom engagementet er stort og valgdeltagelsen høj, er der stadig åbenlyse udfordringer i den nuværende politiske kultur. Befolkningens tillid til de folkevalgte er på et historisk lavt niveau, og aldrig har så få danskere været medlem af et politisk parti. Afstanden mellem Christiansborg og befolkningen bliver større og større” (Alternativet 2018). Den afstand vil Alternativet forsøge komme til livs vha. samskabelse og inddragelse. Et helt konkret forslag, er at oprette Center for Demokrati, Politikudvikling og Borgerinddragelse, der skal danne ramme om et mødested for borgerne og politikerne. Med implementering af et Center for Demokrati, giver det politikerne mulighed for at lytte til borgernes fortællinger og dermed bedre kunne forstå og forholde sig til borgernes behov for udviklingen i samfundet. Et demokraticenter ville uden tvivl, sende et signal til borgeren om at politikerne gerne vil fællesskabets bedste og arbejde for at varetage borgernes interesse. Dét ville være den ideelle platform for samskabelse.

Konklusion

Jeg har i nærværende opgave undersøgt, hvorvidt politikerlede er et demokratisk problem og hvorledes samskabelse kan være med til at afhjælpe problemet.

Politikerlede er et fænomen der opstår, når befolkningen ikke har tilstrækkelig tillid til politikerne. Et tillidsbrud sker som regel ved løftebrud, manglende inddragelse af borgerne eller politikernes manglende velvilje til at lytte til borgerne og tage hånd om deres problemer. Politikerlede skaber ubalance i demokratiet og afholder befolkningen fra at udvise interesse i fællesskabet som aktive medborger, da deres engagement alligevel ikke leder til forandring og forbedring i samfundet.

John Dewey påpeger i hans værk, "Offentligheden og dens problemer", hvorledes offentligheden er formørket, og ude af stand til at træffe beslutninger der fremmer udviklingen i demokratiet. Dewey fremlægger hans forståelse af demokratiet og giver her nogle konkrete bud på hvorledes offentligheden bør handle, for kunne at genetablere deres plads i demokratiet. Det kræver først og fremmest at offentligheden i fællesskab bliver bevidste og reflekterede i deres handlinger, så de forstår konsekvenserne. Ved at forstå og erkende konsekvenserne vil offentlighedens stemme kunne etableres i demokratiet, og nå ud til de repræsentanter der er valgt til at varetage offentlighedens interesser.

I sin beskrivelse af det ideelle demokrati mangler Dewey en praktisk dimension, hvori han forholder sig til, hvordan disse ideer kan føres ud i virkeligheden. Den praktiske dimension som her efterlyses, skal findes i nutidens samfund. Ideen om samskabelse passer godt ind i Deweys tanker om fællesskab og kommunikation som vigtige elementer i demokratiet.

Samskabelse er en metode som giver borgerne en reel mulighed for at få indflydelse på, hvordan demokratiet bør formes og udvikles. Formålet med samskabelse er at forskellige parter kan mødes for at diskutere en given problemstilling og dele deres viden til at fremme forståelsen for problemet eller processen. Samskabelse bestræber sig på at inkludere borgeren som en vigtig medspiller i den demokratiske proces, hvor de kan bidrage med vigtig viden i form af deres levede erfaringer. Borgernes tillid til det offentlige system styrkes, når samskabelse bringes i spil som led i de offentlige styrings- og beslutningsprocesser. I det

repræsentative demokrati har borgeren en konkret stemme gennem valgdeltagelse, mens samskabelse, i samme grad som det deliberative demokrati, tager udgangspunkt i kommunikation og dialog, hvor der i fællesskab, hvor samfundets komplekse problemstillinger, bliver debatteret.

Litteraturliste

Tekster

Agger, A. (2017). Borgernes samskabelse af egen og andres velfærdsservice. I *New Public Governance på Dansk!* (red. Torfing, J. & Triantafillou, P.) Akademisk Forlag.

Brinkmann, S. (2006). *John Dewey: En introduktion*. Hans Reitzels Forlag.

Christensen, M. E. (2017). Introduktion. I *Offentligheden og dens problemer*. Hans Reitzels Forlag.

Cunningham, F. (2002). *Theories of democracy: A critical introduction*. Routledge.

Dewey, J. (2016). *The public and its problems: An essay in political inquiry*. Swallow Press.

Fink, H. (2009). John Dewey. I *Klassisk og moderne politisk teori* (red. Lars Bo Kaspersen og Jørn Loftager) (s.589-599). Hans Reitzels Forlag.

Hansen, M. H. (2010a). *Demokrati som styreform og som ideologi*. Museum Tusulanums Forlag.

Hansen, K. H. (2010b). *Borgerinddragelse - et studie af borgerinddragelse i regioner og kommuner*. Syddansk Universitetsforlag.

Holdt, M. B. et al. (2014). *Samskabelse eller samarbejde? Forskelle, fordele og fremgangsmåder*. Forlaget Ingerfair.

Hulgård, E., et al. (2016). *Samskabelse og socialt entreprenørskab: en casebaseret grundbog til professionsuddannelserne*. Hans Reitzel.

Koch, H. (1991). *Hvad er demokrati?* Gyldendal.

Lange, R. B. (2016). Systemet, det er os! I *Demokratisk dannelse - højskolen til debat* (red. Rahbek, R.K). Klim.

Lundsfryd, J. et al. (2017). *Rodskud: venligboere nærvarme og trivselstanter - hvordan lokale fællesskaber genskaber velfærden*. Gyldendal.

Rahbek, R. K. (2016). Deltagelse medborgerskab. I *Demokratisk dannelse - højskolen til debat* (red. Rahbek, R.K). Klim.

Simonsen, S. (2017). *Det underdanige og det magtfulde*. Gladiator.

Torfinng, J. & Triantafillou, P. (2017). Introduktion: New Public Governance på dansk. I *New Public Governance på Dansk!* (red. Torfinng, J. & Triantafillou, P.) Akademisk Forlag.

Westbrook, R. B. (1991). *John Dewey and American democracy*. Cornell University Press.

Young, J. P. (1996). *Reconsidering American liberalism: The troubled odyssey of the liberal idea*. Westview Press.

Internetartikler

Alternativet (i.d). *En ny politisk kultur*.

<https://alternativet.dk/politik/partiprogram/2-en-ny-politisk-kultur>. Set den 02.09.18

Bächler, C. M., Hopmann, D. N. & de Vreese, C. H. (2016). *Forskere: Sådan brænder populistiske partier igennem*.

<https://www.altinget.dk/artikel/forskere-saadan-braender-populistiske-partier-igennem>. Set den 01.09.18.

Danmarks Statistik (2016). *Forskelle og ligheder mellem Danmark og USA*.

<https://www.dst.dk/ext/formid/usaogdkfaktaark--pdf>. Set den 29.08.18.

Danmarks Radio (2016). *DR Politikerlede*.

<https://www.dr.dk/nyheder/htm/baggrund/generel/politikerlede.pdf>. Set den 31.08.18.

Folketinget (2018). *Borgerforslag*. <https://www.borgerforslag.dk>. Set den 28.07.18.

Initiativet (i.d). *Initiativet*. <https://initiativet.dk>. Set den 31.08.18.

Kommunernes Landsforening (2015). *Borgerinddragelse er guld værd for kommunerne*.

<http://www.kl.dk/Menu---fallback/Borgerinddragelse-er-guld-var-d-for-kommunerne-id180056/>. Set den 31.08.18.

Lessel, S. (2018). *På Nørrebro inviterer de politikerne til borgermøde: "Vi har ikke brug for mere asfalt. Vi har brug for en plan"*.

<https://www.altinget.dk/civilsamfund/artikel/paa-noerreb-ro-inviterer-de-politikerne-til-borgermoede-vi-har-ikke-brug-for-mere-asfalt-vi-har-brug-for-en-plan>. Set den 19.06.18.

Mansø, G. R. (2018). *Løkke i debat om politikerlede: Vi har nok en tendens til at forvrænge virkeligheden.*

<https://www.dr.dk/nyheder/politik/loekke-i-debat-om-politikerlede-vi-har-nok-en-tendens-til-forvraenge-virkeligheden>. Set den 02.09.18.

Podcast

Danmarks Radio (2017). *DR P1 Orientering, 11. oktober 2017.*

<https://www.dr.dk/radio/p1/orientering/orientering-2017-10-11>. Set den 31.08.18.

Netavisen Pio (2017). *Hvordan får borgerne ordet tilbage?*

<https://podtail.com/podcast/netavisen-pio/politisk-hvordan-far-borgerne-ordet-tilbage/>
Set den 31.08.18.